

**Türkmenistanyň Howa kodeksiniň güýje giren gününden
başlap 1996-njy ýylyň 18-nji iýunynda kabul edilen
Türkmenistanyň Kanuny bilen tassyklanylan Türkmenistanyň
Howa kodeksini 2012-nji ýylyň 10-nji ýanwarynda kabul
edilen № 255-IV Türkmenistanyň Kanuny esasynda güýjüni
ýitiren.**

TÜRKMENISTANYŇ KANUNY

Türkmenistanyň Howa kodeksini tassyklamak hakynda

(Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1996 ý., № 1-2, 18 -madda)

Türkmenistanyň Mejlisi **karar edýär:**

Türkmenistanyň Howa kodeksini tassyklamaly.

**Türkmenistanyň
Prezidenti**

**Saparmyrat
Türkmenbaşy**

Aşgabat şäheri.
1996 ýylyň 18 iýuny
№ 122 – I.

TÜRKMENISTANYŇ HOWA KODEKSI

Türkmenistanyň Howa kodeksi döwletiň bähbitlerini goramak, howa gämileriniň uçuş howpsuzlygyny üpjün etmek hem-de halk hojalygynyň we graždanlaryň isleglerini kanagatlandyrmak maksady bilen awiasiýanyň işiniň, Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak baradaky işiň hukuk, ykdysady we guramaçylyk esaslaryny kesgitleýär.

I BÖLÜM. UMUMY DÜZGÜNLER

1-nji madda. Türkmenistanyň öz üstündäki howa giňişligine bolan özygtyýarlylygy

Türkmenistanyň öz territoriýasynyň düzüm bölegi bolan onuň üstündäki howa giňişligi dolulygyna we diňe Türkmenistanyň özygtyýarlylygyna degişlidir.

Türkmenistanyň howa giňişligi diýlip onuň gury ýer, suw üstündäki, şol sanda territorial suwlarynyň üstündäki howa giňişligine aýdylýar.

2-nji madda. Türkmenistanyň Howa kodeksiniň hereket çygyry

Eger bolýan ýurdunyň kanunlarynda başgaça göz önünde tutulmadyk bolsa, Türkmenistanyň Howa kodeksiniň hereketi Türkmenistanyň territoriýasynda hem, onuň çäklerinden daşynda hem Türkmenistanyň howa giňişligine dahyly bolan peýdalanyjylaryň ählisine degişlidir.

Şeýle hem Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak, ony peýdalanyjylaryň işi bilen baglanyşykly gatnaşyklar Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan tassyklanylýan Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak hakyndaky Düzgünnama, Döwlet awiasion kadalary, Türkmenistanyň beýleki kanunçylyk aktlary arkaly düzgünleşdirilýär.

3-nji madda. Awiasiýanyň görnüşleri we onuň peýdalanylmagy

Türkmenistanyň awiasiýasy döwlet we graždan awiasiýasyna bölünýär.

Döwlet awiasiýasyna harby awiasiýa, serhet we gümrük gulluklarynda, içeri işler, milli howpsuzlyk organlarynda ulanylýan ýa-da Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň karary boýunça beýleki döwlet dolandyryş organlarynyň ygtyýarynda durýan howa gämileri we awiasion serişdeler degişlidir. Döwlet awiasiýasy goramak, howpsuzlygy we hukuk tertibini üpjün etmek, döwletiň bähbitlerini goramak maksatlary üçin peýdalanylýar.

Graždan awiasiyasyna howa arkaly ýük daşamakda we jemgyýetçilik maksatlarynda awiasion işleri ýerine ýetirmek üçin peýdalanylýan howa gämileri we awiasion serişdeler degişlidir.

Türkmenistanyň awiasiyasy, degişliligine garamazdan, gyssagly medisina kömegini bermek, gözleg-halas ediş we şol sanda tebigy betbagtçylyklar mahalynda awariýa halas ediş işlerini geçirmek maksatlary üçin ulanylyp bilner.

4-nji madda. Türkmenistanyň awiasiyä serişdelerine bolan eýeçilik

Howa gämileriniň uçuşlaryny guramak, ýerine ýetirmek we üpjün etmek üçin zerur bolan howa gämileri, aeroportlar, aerodromlar, tehniki serişdeler we beýleki emläk eýeçiliginiň döwlet, hususy we gaýry görnüşlerinde bolup biler.

Döwlet awiasiyasy diňe döwlet eýeçiliginde durýar.

Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulan halatlaryndan başga, awiasiyä serişdelerini eýeçilige edinmäge çäklendirmeler belleniş bilmez.

5-nji madda. Howa giňişliginiň we awiasiyanyň işini peýdalanmak babatda döwlet dolandyryşy we gözegçiligi

Döwlet howa giňişligini we awiasiyanyň işini peýdalanmak babatda dolandyryşy we gözegçiligi aşakdaky ugurlar boýunça amala aşyrýar, ýagny:

-Türkmenistanyň ykdysady bähbitlerini berjaý etmek, halk hojalygynyň we ilatyň ýük daşamakdaky isleglerini we ýurduň goranmak hajatlaryny öz wagtynda, doly we ýokary hilli kanagatlandyrmak;

- awiasiyanyň netijeli ösdürilmegi, halkara howa arkaly ýük daşawyş bazaryna graždan awiasiyasynyň gatnaşmagyny giňeltmek üçin şertleri döretmek;

- howa gämileriniň, peýdalanylyşyna we uçuşlaryň howpsuzlygyna gözegçilik etmek;

- awiasiyanyň sertifikasiýasy, bellige almak we oňa ygtyýarnama bermek;

- howa giňişligini peýdalanyjylaryň bähbitlerini berjaý etmek;

- graždanlaryň awiasion transport hyzmaty wagtynda olaryň hukuklaryny goramak;

- dürli degişlilikdäki awiasiyanyň işini utgaşdyrmak;

- gurşap alýan sredany awiasiyanyň işi bilen baglanyşykly zyýanly täsirden goramak.

Howa giňişligini peýdalanmak babatda döwlet dolandyryşy we gözegçiligi Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak hakyndaky Düzgünnama laýyklykda amala aşyrylýar we Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň üstüne ýüklenilýär.

Graždan awiasiyasynyň işi babatda döwlet dolandyryşy we gözegçiligi Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesiniň üstüne ýüklenilýär. Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesiniň işi hakyndaky Düzgünnama Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan tassyklanylýar.

Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi beýleki döwletleriň we halkara guramalarynyň graždan awiasiyasynyň organlary bilen görkezilen ugurlar boýunça işi utgaşdyrýar.

Döwlet awiasiyasynyň işi babatda dolandyrmagy we gözegçilik etmegi öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň, Milli howpsuzlyk komitetiniň, Içeri işler ministrliginiň, Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan ygtyýarly edilen, ygtyýarynda howa gämileri bolan beýleki döwlet dolandyryş organlarynyň üstüne ýüklenilýär.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

6-njy madda. Döwlet awiasion kadalary

Döwlet awiasion kadalary uçuşlaryň howpsuzlygyny we ekologik howpsuzlygy üpjün etmek maksady bilen Türkmenistanyň awiasiyasynyň iş tertibini kesgitleýär we sazlaýar.

Döwlet awiasion kadalaryna aşakdakylar girýär:

- Türkmenistanyň howa giňişliginde uçuşlaryň kadalary;
- howa gämileriniň uçuşa ýaramlylyk normalary;
- aerodromlaryň gurluşygynyň we olaryň ulanmaga ýaramlylygynyň, Türkmenistanyň çäginde howa giňişliginiň peýdalanylyşyny we howa hereketiniň dolandyrylyşyny sazlaýyş sistemalarynyň normalary;
- graždan howa gämileriniň, aerodromlarynyň, awiasion tehnikasyny öndürmegiň, ulanyjylaryň, awiasion personalyň işiniň, howa ýollarynyň we ýerli howa liniýalarynyň sertifikasiýasynyň kadalary;
- howa gämilerini, aerodromlary, howa ýollaryny we ýerli howa liniýalaryny bellige almagyň kadalary;
- agtaryş we awariýa-halas ediş işlerini geçirmegiň kadalary;
- awiasion hadysalary derňemegiň kadalary;
- töweregi gurşap alýan sredany goramak babatda standartlar we normatiwler.

Ygtyýarynda howa gämileri bolan döwlet organlary şu Kodeksiň 5-nji maddasy arkaly bellenen, öz ygtyýarlylyk çäklerinde, Döwlet awiasion kadalaryna

laýyklykda, awiasıýanyň işini we onuň howpsuzlygyny kadalaşdyrýan normatiw aktlary neşir edýärler.

Döwlet awiasion kadalarynyň bütewi gurluşy bardyr we ol Türkmenistanyň Jemleýji awiasion kadalarynda çap edilýär.

7-nji madda. Awiasion tehnikany işläp taýýarlamagyň, öndürmegiň, remont etmegiň we ulanmagyň sertifikasiýasy

Awiasion tehnikany işläp taýýarlamak, öndürmek, remont etmek we ulanmak bilen meşgullanýan ýuridik ýa-da fiziki tarap degişli Döwlet awiasion kadalarynyň, talaplaryna şol tarapyň tehniki taýýarlyk derejesiniň laýyk gelşine şahadatnama almalydyr.

Awiasion tehnikany işläp taýýarlamagyň we öndürmegiň sertifikasiýasyny Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan ygtyýarly bolan organ amala aşyrýar.

Awiasion tehnikany remont etmegiň we ulanmagyň sertifikasiýasyny aşakdakylar amala aşyrýarlar, ýagny:

-döwlet awiasıýasy üçin Türkmenistanyň Goranmak ministrligi;

-graždan awiasıýasy üçin Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi.

Şahadatnama başga adama berilmäge degişli däldir we onuň hereketi togtadylýança ýa-da bellenen tertipde ýatyrylýança hakykydyr.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

8-nji madda. Awiasıýanyň işiniň görnüşlerine ygtyýarnama bermek

Türkmenistanyň kanunçylygy arkaly bellenen tertipde bellige alnan, awiasion tehnikany ulanmak hukugyna bolan şahadatnamany alan ýuridik we fiziki tarap Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan berilýän ygtyýarnamalar boýunça howa arkaly ýük daşamaklygy ýerine ýetirmek we awiasion işleriň önümçiligi bilen baglanyşykly işi amala aşyrýar.

8-nji maddanyň ikinji bölegi Türkmenistanyň 18.04.2009 ý. № 32-IV Kanuny esasynda güýjüni ýitiren.

Howa gämisini ulanyjy diýlip kärende şertlerinde ýa-da kanun esasynda awiasion tehnikany ulanmak hukugyna bolan şahadatnamasy we işiň degişli görnüşi üçin ygtyýarnamasy bolan, howa gämisine eýeçilik hukugynda eýelik edýän ýuridik ýa-da fiziki tarap ykrar edilýär.

Howa ýük gatnawyny ýerine ýetirmek we awiasiýa işleriniň önümçiligi bilen bagly bolan işi amala aşyrmak üçin ygtyýarnamany bermegiň, ony gaýtadan resmileşdirmegiň, togtatmagyň, dikeltmegiň, hereketini bes etmegiň we ýatymagyň tertibi Türkmenistanyň kanunçylygy tarapyndan belenilýär.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky we 2009-njy ýylyň 18-nji aprelindäki Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda; 2009 ý. № __, __-nji madda)

9-njy madda. Halkara şertnamalary

Eger Türkmenistanyň gatnaşýan halkara şertnamasynda şu Kodeksdäkä garanda gaýry düzgünler belenilen bolsa, onda halkara şertnamasynyň düzgünleri ulanylýar.

II BÖLÜM. HOWA GIŇIŞLIGINI PEÝDALANMAK

10-njy madda. Howa giňişligini peýdalanmak bilen baglanyşykly iş

Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak bilen baglanyşykly işe howa gämileriniň we beýleki uçujy aparatlaryň uçuşlary, raketalaryň atylyşynyň we goýberilişiniň ähli görnüşlerini, partlaýyş işleri we material obýektlerini howa giňişliginde göçürmek bilen, şeýle hem elektromagnit we ýagtylyk şöhle ýaýratmalaryny peýdalanmak bilen baglanyşykly gaýry iş degişlidir.

Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak bilen baglanyşykly işe zerur howpsuzlyk çärelerini berjaý etmek arkaly howa giňişligini we awiasiýanyň işini peýdalanmak babatda döwlet dolandyryşynyň we kontrolygynyň funksiýalaryny amala aşyran organlaryň rugsady bilen ýol berilýär.

11-nji madda. Howa giňişliginiň gurluşy

Howa giňişligini peýdalanmak bilen baglanyşykly işi amala aşyrmak üçin howa giňişliginde howa hereketine, aerodromlara we aerouzellere hyzmat ediş raýonlary, howa ýollary, howa gämileriniň, uçuşlarynyň marşrutlary we ýörite zonalary, kontrolyk edilmeyän uçuşlaryň raýonlary, gadagan edilen zonalar we çäklendirilen zonalar, poligonlaryň, partlaýyş işlerini geçirmegiň raýonlary, jemi bilelikde Türkmenistanyň howa giňişliginiň gurluşyny emele getirýän beýleki ýörite elementler belenilýär.

Howa giňişliginiň gurluşy, ony düzmegiň we üýtgetmegiň tertibi, howa giňişligini peýdalanyjylaryň arasynda planlaşdyrmagyň, utgaşdyrmagyň we özara

hereketiniň tertibi Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak hakyndaky Düzgünnama arkaly kesgitlenilýär.

12-nji madda. Howa giňişligini peýdalanyjylar

Şu Kodeksiň 10-njy maddasynda görkezilen işi amala aşyrmak üçin Türkmenistanyň, şeýle hem döwlet organlarynda bellige alnan beýleki döwletleriň ýuridik we fiziki taraplary.

Howa giňişligini peýdalanyjylar howa giňişligini peýdalanmak bilen baglanyşykly işi amala aşyranlarynda deň hukuklara eýe bolýarlar hem Türkmenistanyň territoriýasynda birmeňzeş jogapkärçilik çekýärler.

13-nji madda. Howa giňişligini peýdalanmagyň tertibi

Türkmenistanyň howa giňişligi howa gämileriniň uçuşlary hem işiň beýleki görnüşlerini amala aşyrmak üçin açykdyr.

Türkmenistanyň ýa-da onuň aýry-aýry raýonlarynyň howa giňişligini peýdalanmaklyk kem-käsleýin ýa-da tutuşlygyna çäklendirilip bilner.

Howa giňişligini peýdalanmagyň tertibi Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak hakyndaky Düzgünnama arkaly düzgünleşdirilýär.

Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak boýunça çäklendirmeleriň ählisi Türkmenistanyň gyzyklanýan ýuridik we fiziki taraplarynyň, aeronawigasion habar sistemasynyň kanallarynyň üsti bilen beýleki döwletleriň we halkara awiasion guramalarynyň dykgatyna ýetirilýär.

Hemişelik hereket edýän gadagan zonalar we uçuşlary çäklendiriş zonalary aeronawigasion habaryň ýygnyndylaryna goşulýar.

Howa giňişligini peýdalanmak hakyndaky aeronawigasion habar howa giňişligini peýdalanyjylaryň ählisi üçin elýeterliklidir.

14-nji madda. Howa giňişligini peýdalanmagy operatiw taýdan düzgünleşdirmegi amala aşyrýan organlar

Türkmenistanyň howa hereketini dolandyrmagyň Bütewi sistemasynyň organlary we howa hereketini dolandyrmagyň wedomstwolaýyn organlary şolar üçin bellenen raýonlaryň we zonalaryň çäklerinde howa giňişligini peýdalanmagyň operatiw taýdan düzgünleşdirilmegini amala aşyrýarlar.

Türkmenistanyň howa giňişligini dolandyrmagyň Bütewi sistemasy hakyndaky Düzgünnama Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan tassyklanylýar.

Howa hereketini dolandyrmagyň Bütewi sistemasynyň organlarynyň görkezmeleri howa giňişliginden peýdalanyjylaryň ählisi üçin hökmanydyr.

15-nji madda. Howa giňişliginden peýdalanyjylaryň aragatnaşygyny guramak

Howa giňişligini peýdalanyjylar Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesiniň, Türkmenistanyň Goranmak ministrliginiň degişli organlary bilen, howa giňişligi howa gämileriniň uçuşlaryny ýerine ýetirmek üçin peýdalanylan halatynda bolsa, Türkmenistanyň howa hüjüminden goranyş organlary bilen aragatnaşyk kanallaryny guramaga borçludyr.

Howa giňişligini peýdalanmak bilen baglanyşykly işi üpjün etmek üçin Türkmenistanyň Aragatnaşyk ministrliginiň kärhanalary aragatnaşygyň zerur kanallaryny we enjamlaryny peýdalanyjlara kärendesine berýärler. Berlen aragatnaşyk kanallary we enjamlary hatardan çykan mahallary şolar bellenen tertipde başgalary bilen çalşyrylmalydyr.

Uçuşlary üpjün etmek we howa hereketini dolandyrmak üçin kärendesine berilýän aragatnaşyk kanallary bolmadyk mahalynda umumy ulanylýan aragatnaşyk serişdeleri peýdalanylyp bilner.

Uçuşlary üpjün etmek we howa hereketini dolandyrmak üçin umumy ulanylýan aragatnaşyk serişdelerini peýdalanmagyň tertibi Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi we Goranmak ministrligi bilen bilelikde Türkmenistanyň Aragatnaşyk ministrligi tarapyndan bellenilýär.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

16-njy madda. Surat almak we kino üçin surata düşürmek

Howa gämisiniň bortundan surat almaga we kino üçin surata düşürmäge Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak babatda döwlet dolandyrylyşyny we gözegçiligini amala aşyryan organ tarapyndan kesgitlenilýän tertipde ýol berilýär.

17-nji madda. Türkmenistanyň howa giňişliginiň peýdalanylanlygy üçin töleg

Türkmenistanyň howa giňişliginiň peýdalanylanlygy, beýleki döwletleriň howa gämileriniň aeronawigasion we habar üpjünçiligi üçin töleg Türkmenistanyň howa giňişliginde we aeroportlarynda hyzmatlaryň bitirilenligi üçin ýygymlary ulanmagyň

Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan tassyklanylýan Kadalary arkaly kesgitlenilýär.

18-nji madda. Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak tertibiniň bozulmagy

Türkmenistanyň howa giňişliginiň peýdalanylmagy bilen baglanyşyklylykda we şu Kodeksiň, Döwlet awiasion kadalarynyň berjaý edilmezligi bilen amala aşyrylýan iş Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmagyň tertibini bozmak diýlip ykrar edilýär.

Howa giňişligini peýdalanmagyň we awiasiýanyň işiniň tertibiniň berjaý edilişine döwlet gözegçiligini amala aşyran organlar howa giňişligini peýdalanmagyň bozulmalaryny togtatmak ýa-da önüni almak boýunça öz wagtynda çäreleri görmäge borçludylar.

Howa giňişligini peýdalanmagyň tertibini bozýan, howa giňişliginden peýdalanyjylar görkezilen organlaryň talap etmegi boýunça şeýle işi togtatmaga we ýol berlen düzgün bozulmalaryny öz güýçleri bilen düzetmäge borçludylar.

19-njy madda. Adatdan daşary ýagdaýdaky hereketler

Adatdan daşary ýagdaýdaky şertlerde, şeýle hem jemgyýetçilik howpsuzlygyny üpjün etmek maksady bilen Türkmenistanyň howa giňişliginiň peýdalanylanlygy üçin ähli doly jogapkärçilik Türkmenistanyň Prezidentiniň karary esasynda harby dolandyryş organlaryna berlip bilner.

III BÖLÜM. HOWA GÄMILERI

20-nji madda. Howa gämisi diýen düşünje

Ýer (suw) tekizliginden serpigip gidýän, howa bilen özara täsirden tapawutlanyp, onuň howa bilen özara hereketiniň hasabyna atmosfera göterilýän uçujy apparat howa gämisi diýlip ykrar edilýär.

21-nji madda. Howa gämilerini bellige almak

Türkmenistanyň ýuridik we fiziki taraplarynyň hususy eýeçiliginde ýa-da ygtyýarlygynda durýan graždan awiasiýasynyň howa gämileri, şeýle hem döwlet

awiasıýasynyň howa gämileri Türkmenistanyň Döwlet awiasion kadalarynyň talaplaryna laýyklykda bellige alynmaga degişlidir.

Graždan awiasıýasynyň howa gämileri Türkmenistanyň graždan howa gämileriniň Döwlet reýestrinde, döwlet awiasıýasynyň howa gämileri bolsa Türkmenistanyň döwlet howa gämileriniň Reýestrinde bellige alynýar.

Howa gämisiniň degişli reýestre girizilmegi bilen onuň eýesine bellige alnanlygy hakyndaky Şahadatnama berilýär.

Graždan howa gämilerini Döwlet reýestrine we döwlet howa gämilerini Reýestre girizmegiň, şeýle hem bellige alnanlygy hakyndaky şahadatnamalary bermegiň tertibi degişlilikde Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi we Türkmenistanyň Goranmak ministrliги tarapyndan kesgitlenilýär.

Planýorlary, deltaplanlary, örän ýeňil uçujy apparatlary, sport üçin niýetlenilen beýleki howa gämilerini, höwesjeň konstruksiýaly howa gämilerini, aerostatik apparatlary bellige almagy, şeýle hem olaryň bellige alnanlygy hakyndaky şahadatnamalary bermegi Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan ygtyýarly edilen organ amala aşyrýar.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

22-nji madda. Howa gämileriniň bellige alynmagyny ykrar etmek

Howa gämisi graždan howa gämileriniň Döwlet reýestrine ýa-da döwlet howa gämileriniň Reýestrine girizilen pursatyndan başlap, şol gämi babatda daşary ýurt döwletleriniň howa gämileriniň reýestrlerinde öňki edilen ähli ýazgylar Türkmenistan tarapyndan ykrar edilmeýär.

Eger howa gämisi Türkmenistanyň howa gämileriniň reýestrlerinden bellenilen tertipde çykaryladyk bolsa, Türkmenistanyň howa gämisiniň daşary ýurt döwletiniň howa gämileriniň reýestrlerine girizilmegi deň ýagdaýda Türkmenistan tarapyndan ykrar edilmeýär.

23-nji madda. Howa gämisini reýestrden çykarmak

Howa gämisi aşakdaky halatlarda graždan howa gämileriniň Döwlet reýestrinden we döwlet howa gämileriniň Reýestrinden çykarylýar, ýagny:

- howa gämisi ulanyşdan hasapdan öçürilende ýa-da aýrylanda;
- howa gämisi daşary döwlete, daşary ýurtly ýuridik ýa-da fiziki tarapa bellenilen tertipde satylanda ýa-da berlende;
- howa gämilerini bellige almagyň kadalarynda göz önünde tutulan beýleki ýagdaýlarynda.

Howa gämisi graždan howa gämileriniň Döwlet reýestrinden ýa-da döwlet howa gämileriniň Reýestrinden çykarylan mahalynda, howa gämisini bellige almak hakyndaky şahadatnama we bu gämi babatda degişli reýestrde edilen ähli ýazgylar güýjüni ýitirýärler.

24-nji madda. Howa gämisiniň tipiniň sertifikasiýasy

Täze konstruksiýaly (täze tipli) howa gämisi Türkmenistanda hereket edýän uçuşa ýaramlylyk normalaryna laýyk gelşine sertifikasiýa edilmelidir we onuň tipiniň sertifikaty bolmalydyr.

Graždan awiasiýasynyň howa gämileriniň uçuşa ýaramlylyk normalary we uçuşa ýaramlylyk sertifikatyny bermegiň tertibi awiasion kadalary arkaly bellenilýär.

Howa gämileriniň sertifikasiýasyny, şeýle hem olaryň uçuşa ýaramlylyk normalaryna laýyk gelşine gözegçiligi aşakdakylar amala aşyrýar, ýagny:

- graždan awiasiýasynyň howa gämileri babatda Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi;
- döwlet awiasiýasynyň howa gämileri babatda Türkmenistanyň Goranmak ministrligi.

Howa gämisiniň tipiniň uçuşa ýaramlylyk täsiri tassyklanylýan konstruksiýasy (tipli konstruksiýasy) üýtgedilende ýa-da onuň ulanyş tehniki dokumentasiýasy üýtgedilende howa gämisiniň şol tipi goşmaça sertifikasiýany geçmelidir we tipniň sertifikatyna şol goşmaçany almalydyr.

Uçuşlaryň howpsuzlygyna wehim salýan kemçilikler ýüze çykarylanda tipniň sertifikaty ony beren döwlet organy tarapyndan ýatyrylyp ýa-da onuň hereketi wagtlaýynça togtadylyp bilner.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

25-nji madda. Howa gämisini ulanmaga bolan rugsat

Howa gämisiniň her bir nusgalygy onuň konstruksiýasynyň, karakteristikalarynyň hem-de ulanyş-tehniki dokumentasiýasynyň Türkmenistanyň howa gämileriniň sertifikasiýa kadalarynda göz önünde tutulan talaplara, şeýle hem uçuşa ýaramlylygynyň hereket edýän normalaryna we ýerine görä zenzeläniň ýol berilýän derejeleri hem zyýanly jisimleriň emissiýalary boýunça talaplaryna laýyk gelşine sertifikasiýa edilmelidir, bu hakda howa gämisiniň eýesine bort dokumenti

hökmünde onuň uçuşlary ýerine ýetirmäge taýýardygy hakynda degişli şahadatnama (sertifikat) berilýär.

Tip sertifikaty bar bolan graždan awiasiýasynyň howa gämisi graždan howa gämileriniň Döwlet reýestrinde bellige alnan bolsa we uçuşlara ýaramlydygy hakda şahadatnamasy bar bolsa, ulanylmaga goýberilýär.

Graždan awiasiýasynyň tipiniň sertifikatyna eýe bolmadyk, ýöne Türkmenistanyň howa kodeksiniň güýje girmegine çenli graždan awiasiýasynyň öň ulanylan howa gämisine uçuşlara ýaramlylyk hakyndaky hereket edýän şahadatnamanyň esasynda ulanmaga rugsat berilýär.

Döwlet awiasiýasynyň howa gämilerini Türkmenistanyň Goranmak ministrligi tarapyndan kesgitlenilýän tertipde ulanmaga rugsat berilýär.

Howa gämisini uçuşa ýaramlylyk sertifikatynyň talaplaryna we uçuş howpsuzlygynyň beýleki talaplaryna laýyk gelýän ýagdaýda saklamak ony ulanyjynyň üstüne ýüklenilýär.

26-njy madda. Import edilýän howa gämileriniň sertifikasiýasy

Import edilýän howa gämisiniň her bir nusgalygynyň uçuşa ýaramlylygynyň eksport sertifikaty ýa-da eksportýor ýurduň ygtyýarly organlary tarapyndan berlen, oňa ekwiwalent bolan dokumenti bolmalydyr.

Eger Türkmenistana import edilýän howa gämisi Türkmenistanda hereket edýän uçuşa ýaramlylyk normalaryna jogap berýänligi bellenilse, onuň ulanylmagyna ýol berlip bilner.

Eger degişli ylalaşyklarda başgaça göz önünde tutulmadyk bolsa, onda import edilýän howa gämisiniň sertifikasiýasy bilen baglanyşykly harajatlary maliýeleşdirmek satyjynyň üstüne ýüklenilýär.

27-nji madda. Daşary ýurt howa gämisiniň uçuşa ýaramlylyk sertifikatyny ykrar etmek

Daşary ýurduň howa gämisiniň uçuşlar babatynda uçuşa ýaramlylyk sertifikaty, şeýle sertifikat talaplara laýyklykda berlende ýa-da bellige alnanda döwlet tarapyndan oňa ýuridik güýç berlip, Türkmenistanda bellenilen talaplara laýyk gelende ýa-da olardan ýokary geçen şertinde, şol Türkmenistanda hakyky diýlip ykrar edilýär.

28-nji madda. Howa gämilerine goýulýan bellikler

Howa gämileri bellige alnanda olara döwlet we bellige alyş tanadyjy belgileri berilýär, belgiler şol howa gämilerine goýulýar.

Döwlet we bellige alyş tanadyjy belgileriniň daşyndan howa gämisine goşmaça belgiler (nyşanlar, ýazgylar, emblemalar) goýulyp bilner.

Türkmenistanyň graždan awiasiyasynyň howa gämilerine döwlet we bellige alyş tanadyjy we beýleki belgileri goýmagyň tertibi «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan, döwlet awiasiyasynyň howa gämilerine bolsa Türkmenistanyň Goranmak ministrligi tarapyndan bellenilýär.

Türkmenistanyň howa giňişliginde döwlet we bellige alyş tanadyjy belgileri bolmadyk howa gämileriniň uçuşlaryna ýol berilmeýär.

29-njy madda. Howa gämisiniň bort dokumentasiýasy

Uçuşlar ýerine ýetirilen mahalynda Türkmenistanyň graždan awiasiyasynyň howa gämisinde aşakdakylar bolmalydyr, ýagny:

- howa gämisiniň bellige alnandygy hakynda şahadatnama;
- uçuşa ýaramlylyk sertifikaty (şahadatnamasy);
- eger howa gämisi radioapparaty bilen enjamlaşdyrylan bolsa, onda bort radiostansiýasyna bolan rugsat;
- bort žurnaly;
- howa gämisini uçuşda ulanmak barada gollanma;
- sanitariýa žurnaly;
- halkara uçuşlary ýerine ýetirilen mahalynda halkara kadalarynda göz önünde tutulan beýleki dokumentler bolmalydyr.

30-njy madda. Howa gämisiniň çagyryş nomeri we çagyryş radiosignaly

Radioaragatnaşyk serişdeleri bilen enjamlaşdyrylan Türkmenistanyň her bir howa gämisine bellenilen tertipde çagyryş nomeri we çagyryş radiosignaly berkidilýär.

31-nji madda. Howa gämilerini peýdalanmak hukugyna çäklendirmeler

Türkmenistanyň territoriýasynda howa gämilerini peýdalanmak hukugyna aýratyn ýagdaýlarda ýüze çykýan çäklendirmeler Türkmenistanyň Prezidenti tarapyndan bellenilýär.

IV BÖLÜM. AWIASION PERSONAL

32-nji madda. Awiasion personal we onuň düzümi

Işi uçuşlary guramak, ýerine ýetirmek, üpjün etmek we hyzmat etmek bilen gös-göni baglanyşykly bolan adamlar awiasion personala degişlidir.

Awiasion personalyň düzümine aşakdakylar girýär:

- howa gämisiniň ekipažy;
- komanda-ýolbaşçy, komanda-uçuş, inspektorçylyk we instruktorçylyk düzümine degişli adamlar;
- howa hereketini guramagy we oňa hyzmat etmegi amala aşyrýan adamlar;
- howa gämileriniň uçuşlaryny guramagy we üpjün etmegi amala aşyrýan adamlar;
- howa gämileriniň guralyşyny we tehniki hyzmatyny amala aşyrýan adamlar;
- howa arkaly ýük daşamaklyga hyzmat ediji specialistler;
- awiasion howpsuzlygyň üpjün edilmegini amala aşyrýan specialistler;
- işi howa gämileriniň uçuşlaryny guramak, ýerine ýetirmek, üpjün etmek we hyzmat etmek bilen baglanyşykly bolan gaýry adamlar.

Adamlary graždan awiasiýasynyň awiasion personalyna goşmagyň tertibi Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan kesgitlenilýär.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

33-nji madda. Awiasion personaly professional işe goýbermek

Awiasion personalyň düzümine girýän adamlar professional alamaty boýunça Türkmenistanda hereket edýän kwalifikasion talaplara laýyk gelşine attestasiýadan geçmelidir.

Howa gämileriniň uçuşlaryny üpjün etmek we ýerine ýetirmek bilen gönüden-göni baglanyşykly bolan awiasion personal şeýle işi amala aşyrmak hukugyna bolan şahadatnamasy bolanda we saglyk ýagdaýy boýunça bellenen talaplara laýyk gelende professional işe goýberilýär.

Awiasion personalyň düzümine girýän adamlary professional işe goýbermegiň tertibi graždan awiasiýasy üçin «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan, döwlet awiasiýasy üçin bolsa Türkmenistanyň Goranmak ministrligi tarapyndan bellenilýär.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

34-nji madda. Awiasion personalyň şahadatnamalaryny ykrar etmek

Awiasion personalyň daşary döwlet tarapyndan berlen şahadatnamalary, talaplara laýyklykda şolara berlen ýuridik güýç Döwlet awiasion kadalary tarapyndan bildirilýän talaplary kanagatlandyran ýa-da olardan ýokary geçen şertinde, olar Türkmenistanda hakyky diýlip ykrar edilýär.

35-nji madda Awiasion personaly taýýarlamak, gaýtadan taýýarlamak we olaryň hünärini ýokarlandyrmak

Awiasion personaly taýýarlamak, gaýtadan taýýarlamak we olaryň hünärini ýokarlandyrmak işi awiasion okuw jaýlarynda, taýýarlaýyş, gaýtadan taýýarlaýyş we hünäri ýokarlandyryş merkezlerinde, degişli sertifikaty bolan, şol sanda daşary ýurt döwletleriniň territoriýasynda ýerleşen hem-de Türkmenistanda ykrar edilen sertifikaty bolan beýleki ýöriteleşdirilen edaralarda amala aşyrylyp bilner.

Okuw jaýlarynyň, beýleki ýöriteleşdirilen edaralaryň, awiasion personaly taýýarlaýyş, gaýtadan taýýarlaýyş we hünärini ýokarlandyryş merkezleriniň sertifikasiýasy Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň ygtyýarly eden organlary tarapyndan geçirilýär.

36-njy madda. Howa gämisiniň ekipažy

Howa gämisiniň ekipažy komandirden, uçujy düzümiň beýleki adamlaryndan hem-de hyzmat ediji personaldan ybaratdyr.

Howa gämisiniň ekipažynyň düzümi howa gämisiniň tipine, klasyna we niýetlenilişine, şeýle hem onuň ulanylyşynyň maksatlaryna we şertlerine baglylykda işläp taýýarlaýjy we zakazçy tarapyndan kesgitlenilýär hem-de howa gämisiniň her bir tipiniň uçuş ulanyjylygy baradaky dokumentlerde görkezilýär. Howa gämisiniň ekipažynyň düzümine graždan awiasiýasynyň gämileri üçin «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan, döwlet awiasiýasynyň gämileri üçin ygtyýarynda howa gämisi durýan degişli döwlet organy tarapyndan kesgitlenilýän tertipde, şol howa gämisini ulanmak bilen baglanyşykly başga awiasion personal hem girizilip bilner.

Ekipaž doly düzümdä bolmadyk mahalynda howa gämisiniň uçuşyna ýol berilmeýär.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

37-nji madda. Howa gämisiniň komandiri

Pilot (lýotçik) hünäri bolan, şeýle hem şol tipli howa gämisini özbaşdak dolandyrmak we ekipaža ýolbaşçylyk etmek üçin zerur taýýarlygy we tejribesi bolan adam howa gämisiniň komandiri bolup bilýär.

38-nji madda. Howa gämisiniň komandiriniň hukuklary

Howa gämisiniň komandiri ekipažyň işine ýolbaşçylyk edýär, gämide düzgün-nyzamy we tertibi, gäminiň uçuş we ulanyş kadalarynyň berjaý edilmegini üpjün edýär, gäminiň abatlygy hem-de bortdaky adamlaryň we emlägiň howpsuzlygyny üpjün etmek üçin zerur çäreleri görýär.

Howa gämisiniň komandiriniň aşakdakylara hukugy bardyr:

- howa gämisiniň uçmagy, uçuşy we gonmagy hakynda, şeýle hem uçuşy togtatmak we uçulan punkta gaýdyp gelmek hakynda ýa-da mejbury gonmak hakynda gutarnykly karar kabul etmek. Uçuşyň howpsuzlygyna açyk howp abanan halatynda, şeýle hem adamlaryň janyny halas etmek, töwerekdäki sreda zyýan ýetirilmeginiň önüni almak maksady bilen, howa hereketini dolandyryan organa hökmany suratda doklad etmek we mümkinçilige görä uçuş kadalarynyň talaplaryny berjaý etmek bilen uçuşy we (ýa-da) uçuş tabşyrygynyň planyndan yza çekilmek bilen şeýle karar kabul edilip bilner;

- öz ygtyýarynyň çäklerinde howa gämisiniň bortundaky islendik adama gysarnyksyz ýerine ýetirilmegine degişli buýruklary we komandalary bermek;

- eger ýolagçyda (ýolagçylarda), el goşlarynda we bagažda uçuşyň howpsuzlygyna wehim salýan jisimleriň ýa-da predmetleriň bardygy hakynda şübhelenmäge ýeterlik esaslary bolanda, olary gözden geçirmek hakynda karar kabul etmek;

- öz hereketleri bilen uçuşyň howpsuzlygyna gös-göni howp salýan halatynda we onuň buýruklaryna tabyn bolmaýan adamlar babatda ähli zerur çäreleri görmek. Howa gämisi ýakyndaky aerodroma gelende howa gämisiniň komandiri şeýle adamlary gämiden çykaryp biler, jenaýat alamatlary bolan hereketleri amala aşyran halatynda olary degişli organlara berip biler;

- uçuşyň howpsuzlygyny üpjün etmek we howa gämisini gondurmak üçin zerur bolsa, ýangyjy dökmek, bagažy, ýüki we poçtany zyňmak hakynda uçuşda gutarnykly karar kabul etmek.

Mejbury gonulan mahalynda howa gämisiniň komandiri öz ygtyýarlyklaryny ygtyýarly organlara berýänçä, gäminiň bortundaky ähli adamlaryň hereketlerine ýolbaşçylyk edýär.

V BÖLÜM.

AERODROMLAR WE AEROPORTLAR

39-njy madda. Aerodromlaryň we aeroportlaryň klassifikasiýasy

Aerodrom munuň özi howa gämileriniň uçmagy, gonmagy, gönükdirilmegi, durmagy we olara hyzmat edilmegi üçin ýörite enjamlaşdyrylan ýer ýa-da suw uçastogdyr.

Aerodromlar awiasiýanyň haýsy görnüşine degişlidigine baglylykda graždan, harby we bilelikde ýerleşýän aerodromlara bölünýär.

Aeroport diýlip howa gämilerini kabul etmek we ugratmak hem- de howa gatnawlaryna hyzmat etmek üçin niýetlenilen we bu maksatlar üçin aerodromy, aerowokzaly we beýleki ýerüsti desgalary we zerur gerek bolan gurallary bar bolan desgalar kompleksine aýdylýar.

Aeroportlar öz bitirmeli işiniň ugurlaryna görä, içerki we halkara aeroportlaryna bölünýär.

Halkara aeroporty munuň özi halkara uçuşlaryny amala aşyran howa gämilerini kabul etmek, goýbermek we hyzmat etmek üçin döwlet tarapyndan bölünip berlen we şol maksatlar üçin içinde serhet, gümrük we karantin gözegçiliginiň punktlary bolan aerowokzaldan ybaratdyr.

40-njy madda. Aerodromlaryň we aeroportlaryň gurluşygy we rekonstruksiýasy

Aerodromlaryň we aeroportlaryň gurluşygy we rekonstruksiýasy üçin ýer uçastoklarynyň bölünip berilmegi Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda berjaý edilýär.

Aerodromlar we aeroportlar üçin ýer uçastoklarynyň möçberleri Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan kesgitlenýän normalara laýyklykda bellenilýär.

Gözleg işlerini geçirmek, aerodromlary we aeroportlary proýektirmek, gurmak, rekonstruksiýa etmek we başga ýere göçürmek meseleleri degişli welaýatlaryň, şäherleriň we etraplaryň häkimleri, döwlet dolandyryşynyň organlary bilen Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak hakyndaky Düzgünnamada bellenen tertipde ylalaşylýar.

Aerodromlaryň gurluşygy we rekonstruksiýasy awiasion zenzeläniň, awiasion dwigatelleriň emissiýasynyň, elektromagnit we beýleki şöhlemenleriň zyýanly täsirini aradan aýrar ýaly hasap bilen amala aşyrylmalydyr.

41-nji madda. Aerodromlaryň sertifikasiýasy we olary işe girizmäge rugsat

Aerodrom ekspluatasiýa etmek üçin ýaramlylyk normasyna laýyk gelýändigini barada sertifikasiýa edilmelidir.

Sertifikat berilmegi we ekspluatasiýa etmäge rugsat berilmegi şu aşakdakylar tarapyndan amala aşyrylýar, ýagny:

- graždan aerodromlary üçin Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan;

- harby aerodromlar üçin Türkmenistanyň Goranmak ministrligi tarapyndan.

Aerodromy ulanyjy sertifikata eýelik ediji ekspluatasiýa edilýän döwrüň bütin dowamynda aerodromyň ýaramlylyk normalarynyň talaplaryna laýyk gelmegini üpjün edýär.

Aerodromy ulanyjy diýlip, kärende şertnamasy boýunça ýa-da Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulan esaslarda şol aerodroma hususy eýeçilik hukugy degişli bolup durýan ýuridik tarap ýa-da Türkmenistanyň graždany, şeýle hem başga döwletiň graždany ykrar edilýär.

42-nji madda. Aerodromlaryň bellige alynmagy

Graždan aerodromlarynyň ählisi Türkmenistanyň graždan aerodromlarynyň döwlet reýestrinde bellige alynmaga degişlidir, şonda ulanyja bellige alnandygy barada şahadatnama berilmelidir.

Graždan aerodromlaryny bellige almagyň tertibi Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan bellenilýär.

Harby aerodromlary we bilelikde ýerleşýän aerodromlary bellige almagyň tertibi we peýdalanmagyň şertleri Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan bellenilýär.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

43-nji madda. Aerodromyň raýonynda obýektleriň gurulmagy we ýerleşdirilmegi

Aerodromyň raýonynda howa gämileriniň uçuşlarynyň howpsuzlygyna wehim salyp biljek ýa-da aerodromlaryň radiotehniki serişdeleriniň ähtibarly işine päsgelçilik döredip biljek jaýlary, desgalary, aragatnaşyk liniýalary, ýokary woltly elektrik geçirijileriniň liniýalary, radiotehniki we beýleki obýektleriň proýektirlenilmegi, bina edilmegi we ýerleşdirilmegi boýunça alnyp barylýan işler öz garamagynda aerodromlar bar bolan ministrlikler, döwlet komitetleri, wedomstwolar we guramalar bilen ylalaşylmalydyr.

Aerodromlaryň raýonlaryndaky senagat, graždan we ýaşaýyş jaý gurluşygy awiasion zenzeläniň, awiasion dwigatelleriň emissiýasynyň, elektromagnit we beýleki şöhlenenmeleriň ýetirip biljek ýaramaz täsirini aradan aýyrmagy hasaba almak bilen amala aşyrylmalydyr.

Aerodromyň töweregindäki çäklerde gurluşyk düzgünleriniň bozulmagyna we başga hereketlere ýol beren kärhanalar, edaralar, guramalar we graždanlar aerodromy ulanyjynyň ýa-da onuň ygtyýarly wekiliniň talap etmegi boýunça aerodromyň töweregindäki çäklerde gurluşygy ýa-da başga hereketleri togtatmaga we goýberilen düzgün bozulmalaryny düzetmäge borçludylar.

44-nji madda. Aeroportyň transport aragatnaşygy we ilatly punktlar bilen arabaglanyşygy

Aeroportlar golaýdaky şäherler we beýleki ilatly punktlar bilen yzygiderli transport aragatnaşygyny saklamalydyr.

Welaýatlaryň, şäherleriň we etraplaryň häkimleri öz garamagyndaky çäklerde gyzyklanýan ministrlikler we wedomstwolar bilen bilelikde aeroportlara alyp barýan ýollary gurmagy, rekonstruksiýa etmegi abadanlaşdyrmagy we ulanmagy, ýolagçy ulaglarynyň yzygiderli gatnawyny, şeýle hem şäherleriň we beýleki ilatly punktlaryň aeroportlar bilen telefon aragatnaşygyny we aragatnaşygyň özge serişdelerini üpjün edýärler.

45-nji madda. Aerodromyň töweregindäki territoriýalarda jaýlara we desgalara bellik etmek

Aerodromyň töweregindäki territoriýa (aerodroma golaý ýerleşýän gözegçilik zonasy we obýektleri hem päsgelçilikleri hasaba alyş zonasy), ýagny aerodromyň töweregindäki ýerler bellenen möçberler bilen çäklendirilýär, şonuň üstünde bolsa howa gämileriniň manewry amala aşyrylýar.

Howa gämileriniň uçuşlarynyň howpsuzlygyny üpjün etmek maksady bilen aerodromyň golaýyndaky territoriýada ýerleşen jaýlaryň we desgalaryň eýeleri şol

jaýlaryň we desgalaryň üstünde bellenen kadalara laýyklykda gijeki we gündizki bellik nyşanlaryny we enjamlary öz hasabyna oturtmalydyr.

Aerodromyň tanalmagy üçin kabul edilen bellik nyşanlaryna we enjamlara meňzeş haýsydyr bir nyşanlary we enjamlary aerodromlaryň raýonynda ýerleşdirmek gadagandyr.

VI BAP. HOWA GÄMILERINIŇ UÇUŞLARY

46-njy madda. Uçuşlary berjaý etmegiň kadalary

Howa gämisi uçmak maksady bilen öz hususy çekiş güýjüniň hasabyna hereket edip başlan pursatyndan başlap, gonmagyna we soňra onuň togtaýan pursatyna çenli, şeýle hem onuň howada saklanýan pursaty uçuş ýagdaýynda diýlip hasap edilýär.

Türkmenistanyň howa giňişliklerindäki howa gämileriniň uçuşlary Türkmenistanyň howa giňişliklerinde uçuşyň Kadalaryna laýyklykda ýerine ýetirilýär.

Türkmenistanyň graždan howa gämileriniň döwlet reýestrinde bellige alnan howa gämileriniň ähli uçuşlary Türkmenistanyň Döwlet Baýdagy astynda ýerine ýetirilýär.

Graždan awiasiýasynyň howa gämileriniň uçuşlaryny guramagyň tertibi «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan, döwlet awiasiýasynyň howa gämileriniň uçuşlaryny guramagyň tertibi bolsa, Türkmenistanyň Goranmak ministrligi tarapyndan belleniýär.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

47-nji madda. Howa gämisiniň uçuşa rugsat edilmegi

Ekspluatasion –tehniki dokumentasiýa laýyklykda üpjün edilen we gurat ýagdaýda bolan howa gämisi şu aşakdaky halatynda uçuşa rugsat edilýär, ýagny:

- şol tipdäki howa gämisinde uçuşa taýýarlanan we degişli uçuş şertlerinde uçmak üçin rugsat berlen ekipaž bar bolanda;
- ýangyjyň zerur mukdary bar bolanda;
- uçuş tabşyrygy bar bolanda;

- şu Kodeks we awiasıýanyň işini düzgünleşdirýän normatiw aktlar tarapyndan göz önünde tutulan howa gämisiniň dokumentleri we beýleki dokumentleri bolan ýagdaýynda.

Synag uçuşlaryny ýerine ýetirýän howa gämileri üçin Synag uçuşlaryny geçirmeginiň kadalaryna laýyklykda, bellenen talaplardan yza çekilmelere ýol berilýär.

48-nji madda. Howa gämisini uçuş taýdan ekspluatasiýa etmek boýunça gollanma

Howa gämisiniň her bir tipi üçin gämini ýasaýjy tarapyndan howa gämisini uçuş taýdan ekspluatasiýa etmek boýunça gollanma işlenilip taýýarlanylýar.

Howa gämisini uçuş taýdan ekspluatasiýa etmek baradaky gollanmany berjaý etmezden, howa gämisini ulanmak gadagandyr, gollanmada göz önünde tutulmadyk uçuşyň aýratyn halatlary we uçuşyň howpsuzlygyny üpjün etmek maksady bilen ondan yza çekilmeklik talap edilýän halatlar muňa girmeyär.

49-njy madda. Howa gämileriniň uçuşyny üpjün etmek

Howa gämisi uçmazyndan ozal howa gämisini, onuň ekipažyny we beýleki awiasion personaly, uçuljak we gonuljak aerodromlary taýýarlamak işleri berjaý edilýär.

Uçuşlaryň meteorologiki, inžener-awiasion, radioelektrotehniki, aerodrom serişdeleri, aeronawigasion-informasiýa we beýleki görnüşleri bilen üpjün edilmegi graždan awiasıýasy üçin «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan, döwlet awiasıýasy üçin Türkmenistanyň Goranmak ministrligi tarapyndan işlenilip taýýarlanylýan standartlara we kadalara laýyklykda degişli gulluklar tarapyndan amala aşyrylmalydyr.

Howa gämileriniň howpsuz uçuşlaryny üpjün etmeklik gös-göni howa gämilerini, aeroportlary, aerodromlary ulanyjynyň we howa hereketlerine hyzmat edýän organlaryň üstüne ýüklenilýär.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

50-nji madda. Howa gämisiniň uçmagyna rugsat berilmegi

Howa gämisiniň mälim edilen uçuş plany bar bolan ýagdaýynda howa hereketini dolandyryjy organ tarapyndan uçmagyna rugsat berilýär.

51-nji madda. Howa gämileriniň uçuşlary

Howa gämisiniň her bir uçuşy mälim edilen uçuş planyna laýyklykda ýerine ýetirilýär.

Uçuşyň belenen planyndan gyşarmalara howa hereketini dolandyryş organynyň rugsat bermegi bilen ýol berilýär, şu Kodeksiň 38-nji maddasynda göz önünde tutulan halatlary muňa girmeyär.

Howa gämileriniň Türkmenistanyň howa giňişliklerindäki uçuşlary howa ýollary, ýerli howa liniýalary we belenen marşrutlar boýunça ýerine ýetirilýär.

Eger-de howa gämisi uçuşy ýerine ýetireninde howa ýolundan ýa-da belenen marşrutdan (raýondan ýa-da howa hereketini dolandyryş organy bilen ylalaşylan marşrutdan) gyşaran bolsa, howa gämisiniň komandiri bu barada haýal etmän howa hereketini dolandyryş organyna habar bermelidir we onuň görkezmelerini goldanyp, howa gämisini uçuşyň planynda göz önünde tutulan howa ýoluna, uçuşyň belenen marşrutyna (howa hereketini dolandyryş organy bilen ylalaşylan raýona ýa-da marşruta) getirmelidir.

52-nji madda. Uçuş ýerine ýetirilende radio aragatnaşygy

Uçup ýören howa gämisi bilen howa hereketini dolandyryş organynyň arasynda hemişelik radio aragatnaşygy saklanmalydyr.

Graždan awiasiýasynda iki taraplaýyn radio aragatnaşygyny amala aşyrmak üçin «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan ulanyjylara awiasion nawigasiýasy üçin çastotalar berkidiler, olar Radio aragatnaşygynyň halkara reglamenti tarapyndan bölünip berilýär.

Howa gämisiniň bortunda radio aragatnaşygy serişdelerinden peýdalanmaklyk ýörite kadalar arkaly kesgitlenilýär.

Türkmenistanyň çäklerinde howa hereketini dolandyrmak sistemasyndaky radio aragatnaşygy türkmen, rus we iňlis dillerinde alnyp barylýar.

Aragatnaşyk ýiten halatynda howa gämisiniň komandiri radio aragatnaşygy kesilen ýagdaýynda uçuşy ýerine ýetirmek üçin belenen kadalar boýunça uçuşy ýerine ýetirmäge girişmäge borçludur we radio aragatnaşygyny dikeltmek üçin çäre görmelidir.

Gözegçilik alnyp barylmaýan howa giňişliklerinde ýerleşýän howa gämileriniň ekipažlary öz aralarynda radio aragatnaşygy saklaýarlar we adatdan daşary ýagdaý peýda bolsa, awariýa kanaly boýunça iň golaýdaky howa hereketine hyzmat edýän organa maglumat bermäge borçludylar.

53-nji madda. Ilatly punktlaryň üstündäki uçuşlar

Howa gämileriniň ilatly punktlaryň üstündäki uçuşy howa gämileriniň adamlara, daşky sreda we onuň ýaşajylaryna ýaramaz täsiri ýetmez ýaly we howa gämisi gurat bolmadyk halatynda şol punktlaryň çäginde aňyrdaky ýa-da iň golaýdaky aerodromda gonup biler ýaly mümkinçilik berýän iň pes belentlikde ýerine ýetirilip bilner.

Howa gämileriniň ählisi üçin ýeke-täk bolan ýa-da howa gämileriniň tipler boýunça aýratynlykdaky uçuşlaryň iň pes belentligi Türkmenistanyň howa giňişliklerini peýdalanmak hakyndaky Düzgünnama tarapyndan kesgitlenilýär.

Aerodromyň uçuş-gonuş meýdançasynyň ýerleşşi howa gämisine ilatly punktuň üstünden geçmezden uçmaga we gonmaga ýol bermeýän bolsa, şeýle hem halas ediş işlerini geçirmek bilen baglanyşykly uçuşlary geçirmek zerur bolan halatlarynda şu kadadan yza çekilmäge ýol berilýär.

Sesden ýokary tizlikde uçýan howa gämileriniň uçuşlary ses urgularynyň daşky sreda ýaramaz täsiri bolmaz ýaly belentlikde, umumy kadalar boýunça ýa-da sesden ýokary tizlikde uçmak üçin ýörite bölünip berlen raýonlarda ýerine ýetirilmelidir.

Howa gämileriniň ilatly punktlaryň üstünden görkezij uçuşlary Türkmenistanyň Ministrler kabinetiniň rugsat bermegi bilen ýerine ýetirilip bilner.

54-nji madda. Howply ýagdaýda ýerleşýän gämilere we adamlara kömek berilmegi

Howa gämisiniň komandiri başga howa gämisinden, ýa-da deňiz gämisinden, ýa-da içerkä ýüzüşdäki gämiden betbagtçylyk signalyny kabul eden, ýa-da heläkçilige uçraýan ýa-da uçran gämini ýa-da howply ýagdaýda duran adamlary ýüze çykaran ýagdaýynda, eger oňa ynanylan gämi, ýolagçylar we ekipaž üçin wehim döremese, ähli halatlarda olara mümkin bolan kömegi bermäge borçludyr, şeýle hem ol betbagtçylyk bolan ýeri kartada bellemäge we howa hereketini dolandyryjy organa betbagtçylyk barada habar bermäge borçludyr.

55-nji madda. Düzgüni bozuýy howa gämisi

Türkmenistanyň howa giňişliklerini peýdalanmagyň kadalaryny bozmak bilen Türkmenistanyň döwlet serhediniň üstünden geçen howa gämisi düzgüni bozuýy howa gämisi diýlip ykrar edilýär we eger uçuşlara gözegçiligi amala aşyran organlaryň talaplaryna boýun egmese, ol gonmaga mejbur edilýär.

Düzgüni bozuýy howa gämisi Türkmenistanyň ygtyýarly organlarynyň talap etmegi boýunça özüne görkezilen ýerde gonmaga borçludyr.

Düzgüni bozuýy howa gämisine mundan beýläk uçuşy dowam etdirmäge howa hereketlerini dolandyryş organy tarapyndan bellenen tertipde rugsat berilýär.

VII BAP. HALKARA UÇUŞLARY

56-njy madda. Türkmenistanyň howa giňişliklerinde halkara uçuşlarynyň berjaý edilmegi

Halkara uçuşy diýlip howa gämisiniň daşary döwletiň araçäginden uçup geçmegine düşünilýär.

Eger Türkmenistanyň ygtyýarly organlary tarapyndan başga düzgün girizilmedik bolsa, Türkmenistanyň howa giňişliklerinde howa gämileriniň halkara uçuşlary bellenen howa ýollary arkaly berjaý edilýär.

Türkmenistanyň howa gämileriniň we daşary ýurt howa gämileriniň Türkmenistandan uçup gitmegi, şeýle hem olaryň Türkmenistanyň çäklerinde gondurylmagy halkara uçuşlary üçin açylan aerodromlarda ýerine ýetirilýär. Türkmenistanyň ygtyýarly döwlet organlarynyň rugsat bermegi boýunça howa gämileriniň uçurylmagynyň we gondurylmagynyň özge kadalaryna hem ygtyýar berilýär.

Halkara uçuşlary üçin açylan halkara howa ýollary we aerodromlary (aeroportlary) baradaky maglumatlar Türkmenistanyň aeronawigasion habarlar ýygyndysynda çap edilýär.

Howa gämileri tarapyndan Türkmenistanyň döwlet serhetiniň üstünden geçmek halkara ýollarynyň kesişýän ýerinde ýa-da şu maksatlar üçin ýörite bölünip berlen howa koridorlary boýunça Türkmenistanyň howa giňişliklerini peýdalanmak hakyndaky Düzgünnama tarapyndan kesgitlenilýän tertipde ýerine ýetirilýär.

Türkmenistanyň howa giňişliklerinde howa gämileriniň halkara uçuşlary şu Kodeksiň düzgünleriniň, awiasiýanyň işini düzgünleşdirýän Döwlet awiasion kadalarynyň we beýleki normatiw aktlaryň talaplarynyň berjaý edilmegi bilen ýerine ýetirilýär.

57-nji madda. Türkmenistanyň graždan howa gämileriniň halkara uçuşlary

Türkmenistanyň graždan howa gämileriniň halkara uçuşlary şu esaslarda amala aşyrylýar:

- Türkmenistanyň halkara şertnamalary esasynda;
- degişli daşary döwletiň ygtyýarly organlary tarapyndan berilýän yzygiderli bolmadyk (bir gezeklik) uçuşy ýerine ýetirmek üçin berlen ýörite rugsat esasynda.

Türkmenistanyň graždan awiasiyasynyň howa gämileriniň daşary döwletiň howa giňişliklerinde yzygiderli bolmadyk (bir gezeklik) uçuşyny ýerine ýetirmäge rugsat almak üçin haýyş haty Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan, döwlet awiasiyasy üçin bolsa Türkmenistanyň Daşary işler ministrligi tarapyndan amala aşyrylýar. Eger howa gämisiniň we onuň ekipažynyň degişli uçuşy ýerine ýetirmäge taýýardygyňa dahylly bolan ähli talaplar berjaý edilen bolsa, şeýle hem Türkmenistanyň we öz territoriýalarynyň üstünde uçuş amala aşyrylýan daşary döwletleriň çäklerinde hereket edýän beýleki talaplar we kadalar berjaý edilen bolsa, onda haýyş bilen ýüz tutulýar.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

58-nji madda. Türkmenistanyň howa giňişliginde daşary ýurt howa gämileriniň uçuşlary

Türkmenistanyň howa giňişliginde daşary ýurt howa gämileriniň uçuşlary şular esasynda, ýagny:

- Türkmenistanyň halkara şertnamalary;
- yzygiderli däl (bir gezeklik) uçuşlary ýerine ýetirmek üçin Türkmenistanyň howa hereketini dolandyrmagyň bütewi sistemasynyň organlarynyň bellenilen tertipde berýän ýörite rugsatnamalary esasynda amala aşyrylýar.

Yzygiderli däl (bir gezeklik) uçuşlary amala aşyrmak üçin rugsatnamalary bermegiň tertibi Türkmenistanyň howa giňişligini peýdalanmak baradaky Düzgünnama arkaly kesgitlenilýär, ol Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan tassyklanylýar.

Türkmenistanyň howa giňişliginde halkara uçuşlaryna başlamazdan öň daşary ýurt howa gämilerini ulanyjylar şeýle uçuşlary ýerine ýetirmek üçin rugsatnama berýän organa howa gämileriniň tapawutlandyryş belgilerini we uçuşy ýerine ýetirmegiň maksadyny wagtynda habar bermeli.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

59-njy madda. Türkmenistanyň çäklerinde daşary döwletleriň howa gämileriniň gämi dokumentlerini ykrar etmek

Daşary ýurt howa gämisinde ýerleşýän bort dokumentleri, eger olar graždan awiasiyasynyň halkara normalaryna laýyk gelýän bolsa, Türkmenistanyň çäklerinde hakyky diýlip ykrar edilýär.

Daşary döwletiň graždan awiasiyasynyň howa gämisi Türkmenistanyň çäklerinde gonanda, halkara uçuşlary üçin hökmany bolan ähli dokumentasiýalary barlamak bilen howa gämisi gözden geçirilip bilner.

Howa gämisiniň bortunda halkara uçuşlary üçin bellenen dokumentasiýanyň bolmazlygy sebäpli ýa-da howa gämisini näsaz diýip hasaplamaga esas bar bolanda Türkmenistanyň graždan awiasiyasynyň milli uprawleniýesi tarapyndan daşary ýurt howa gämisiniň uçmagy togtadylyp bilner.

60-njy madda. Halkara uçuşlary berjaý edilende pasport, gümrük we özge düzgünleriň ulanylmagy

Türkmenistana gelýän, ondan gidýän we onuň üstünden üstaşyr geçýän ähli howa gämilerine, olaryň ekipažlaryna we ýolagçylaryna, şeýle hem howa gämilerinde olaryň Türkmenistana getirýän we ondan äkidýän emlägine degişlilikde pasport, gümrük, walýuta, sanitar, karantin düzgünleri we Türkmenistana gelmek hem ondan gitmek hakyndaky başga düzgünler, şeýle hem emlägi getirmek we äkitmek baradaky we Türkmenistanyň çäklerinden üstaşyr geçmek hakyndaky düzgünleriň hereketi degişlidir.

Pasport, gümrük, walýuta, sanitar we karantin gözegçiliginiň geçirilmegi Türkmenistanyň hereket edýän kanunçylygyna laýyklykda amala aşyrylýar.

VIII BAP. AWIASIÝANYŇ IŞINE BIKANUN GATYŞMAKLYGYŇ ÖŇÜNI ALMAK

61-nji madda. Awiasion howpsuzlyk

Awiasion howpsuzlyk, munuň özi çäreleriň kompleksidir, şeýle hem awiasiyanyň işine bikanun gatyşylmak aktlarynyň duýdurylmagyny we şolaryň öňüniň alynmagyny üpjün edýän adam we material resurslaryndan ybarat bolan çäreler kompleksidir.

Awiasiyanyň işine bikanun gatyşmaklyk, munuň özi awiasiyanyň howpsuz hereket etmegine wehim salýan (howa gämileriniň, awiasion obýektleriň we başgalaryň basylyp alynmagy, alnyp gaçylmagy, gabalmagy) adamlar bilen betbagtçylygyň bolup geçmegine, maddy taýdan zyýan ýetirilmegine ýa-da şeýle netijeleriň ýüze çykmagyna eltýän hereket hukuga garşy edilýän hereketdir.

62-nji madda. Awiasion howpsuzlygyň üpjün edilmegi

Howa gämilerini ulanyan, kabul edýän, iberyän we hyzmat edýän kärhanalar, guramalar Türkmenistanyň Döwlet serhet gullugy, Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugy, Türkmenistanyň Milli howpsuzlyk ministrligi, Türkmenistanyň İçeri işler ministrligi, Türkmenistanyň Goranmak ministrligi we beýleki edaralar bilen özara sazlaşykly hereketi ýola goýmak arkaly awiasiýany onuň işine bikanun goşulma hadysalaryndan goramak we awiasiýa howpsuzlygynyň talaplaryny üpjün etmek boýunça çäreleri görmäge borçludylar.

Şeýle çärelere şu aşakdakylar degişlidir:

- aerodromyň gözegçilik edilýän zonasyna we aerodrom obýektleriniň çäklerine, uçuşy radio we ýşyklandyryjy tehnika taýdan üpjün edilýän ýerlere däl adamlaryň we transportyň gözegçiliksiz baryp durmaklarynyň önüni almak;

- ýolagçylaryň howa transporty bilen daşamaklyk gadagan edilen zatlary - ýaraglary, ok-därileri, partlaýjy, radioaktiw, zäherleýji, tiz ot alýan zatlar we beýleki howply jisimleri we predmetleri ýaşyrynlykda geçirmek mümkinçiligini aradan aýyrmak;

- ýaraglar we ok-däriler daşalanda ätiýaçlygyň aýratyn çäreleriniň girizilmegi, şolaryň ýaragdan çykarylan görnüşde, howa gämileriniň ýolagçylardan arasy kesilen bagažda daşalmagyny üpjün etmek;

- duralgalarda howa gämilerini goramak, olaryň remontyna, ekspluatasiýasyna ýa-da hyzmat edilmegine hiç hili gatnaşygy bolmadyk adamlaryň howa gämilerine aralaşmaklaryna mümkinçiligi aradan aýyrmak;

- howa gämilerini ýörite gözden geçirmek;

- uçuş wagtynda ekipažlaryň howpsuz işlemegini üpjün edip biler ýaly, şeýle hem howa gämisiniň bikanun ulanylmagynyň önüni almak üçin şolary tehniki serişdeler bilen enjamlaşdyrmak;

- awiasiýanyň işine bikanun gatyşylmagyna garşy hereket etmegiň ýörite işlenilip taýýarlanylýan çäreleri.

(2007-nji ýylyň 17-nji martyndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 2007 ý., № 1, 24-nji madda)

63-nji madda. Ýolagçylaryň gatnadylmagyna, el goşlaryna we bagažyna gözegçilik

Gatnadylmagy gadagan edilen jisimleriň we predmetleriň daşalmagynyň önüni almak maksady bilen (partlaýjy, tiz ot alýan zatlar, radioaktiw, zäherleýji maddalar, ýarag, ok-däri, narkotiki we başgalar), graždan awiasiýasynyň, içeri işler

organlarynyň ygtyýarly adamlary tarapyndan ýolagçylar, el goşlary we bagaž, zerur halatlarda bolsa howa gämileriniň ekipažlarynyň agzalary hem gözden geçirilip barlanylýar.

Ýolagçy gözegçilikden geçmekden boýun gaçyran ýagdaýynda daşajy onuň bilen howa gatnawlaryny geçirmek baradaky şertnamasyny bozmaga, gatnaw üçin tölenen puly yzyna gaýtaryp bermäge haklydyr.

Gözegçilik aeroportda, şäher aerowokzalynda ýa-da gös-göni howa gämisinde geçirilip bilner.

Uçuşda ýören howa gämisinde ýolagçynyň razylygyna garamazdan, howa gämisiniň komandiriniň karary boýunça gözegçilik barlagy geçirilip bilner. Şu maddanyň maksatlary üçin howa gämisi ýüklenenden soňra onuň daşky gapylary ýapylan pursatyndan başlap we şol gapylardan islendik birini düşürmek üçin açylan pursatyna çenli howa gämisi uçuş ýagdaýynda bolýar diýlip hasap edilýär.

IX BAP. GÖZLEG WE AWARIÝA HALAS-EDIŞ IŞLARI

64-nji madda. Betbagtçylyga uçraýan we uçran howa gämisi

Howa gämisine ýa-da onuň bortunda ýerleşýän adamlara gös-göni howp wehim salýan bolsa, ýa-da howa gämisi bilen radio aragatnaşygy kesilen bolsa we onuň nirede ýerleşýändigini näbelli bolsa, şol howa gämisi betbagtçylyga uçraýan diýlip ykrar edilýär. Betbagtçylyga uçran diýlip, uçup ýokary galanda, uçup barýarka, gonanda ýa-da ýykylanda düýpli şikes ýetip, ýa-da doly zaýa bolan, şeýle hem aerodromdan başga ýerde gonmaga mejbur bolan howa gämisi ykrar edilýär.

Betbagtçylyga uçraýan ýa-da betbagtçylyga uçran howa gämisi awariýa-halas ediş işlerini geçirmeginiň kadalaryna laýyklykda, gyssagly gözlenilmäge we halas edilmäge degişlidir.

65-nji madda. Howa gämilerini enjamlaşdyrmak we betbagtçylyk bolan halatyna ekipažyň taýýarlanmagy

Howa gämileri öz bortunda awariýa-halas ediş serişdeleri bilen enjamlaşdyrylan bolmalydyr, olaryň sanawy howa gämisiniň tipine we uçuş raýonyna baglylykda graždan awiasiýasynyň howa gämileri üçin «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan, döwlet awiasiýasy üçin Türkmenistanyň Goranmak ministrliگی tarapyndan kesgitlenilýär.

Howa gämisiniň ekipažynyň ähli agzalary awariýa-halas ediş taýýarlygynyň programmasy boýunça we howa gämisiniň bortunda awariýa ýagdaýlary dörän

mahalynda dürli fiziki-geografiki we klimatiki şertlerde ýolagçylara kömek bermek boýunça ýörite okuw geçmäge borçludylar; ekipaž tarapyndan şeýle ýagdaýlarda nähili hereket etmelidigi barada we individual hem bortdaky awariýa-halas ediş serişdelerinden peýdalanmagyň kadalary hakynda ýolagçylara instruksiýa berilmelidir.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

66-njy madda. Betbagtçylyga uçraýan ýa-da uçran howa gämisiniň ekipažynyň hereketleri

Betbagtçylyga uçraýan ýa-da uçran howa gämisiniň ekipaży Türkmenistanyň howa giňişliklerinde uçmagyň kadalary tarapyndan bellenen tertipde mümkinçilik bolan ýagdaýynda degişli betbagtçylyk signalyny bermelidir, howa hereketine hyzmat edýän organa betbagtçylygyň häsiýeti hakynda habar bermelidir we bortda ýerleşýän adamlaryň ömrüni we saglygyny goramak üçin, emlägi, şeýle hem howa gämisiniň özüni goramak üçin öz ygtyýarlaryny doly ygtyýarly organlara tabşyrýança mümkin bolan ähli çäreleri görmelidir.

Betbagtçylyga uçraýan ýa-da uçran howa gämisiniň komandiri öz ygtyýarlyklaryny doly ygtyýarly guramalara tabşyrýança, şol gäminiň bortunda ýerleşýän ýa-da ýerleşen adamlaryň hereketine ýolbaşçylyk edýär.

67-nji madda. Betbagtçylyk signallary

Betbagtçylyga uçraýan ýa-da uçran howa gämilerini öz wagtynda tapmak we ekipažlara hem ýolagçylara kömek bermek üçin Türkmenistanyň ähli awiasiýasy üçin ýeke-täk awariýa betbagtçylyk signaly, gyssaglylyk we howplulyk hakynda öňünden habardar ediji signaly bellenilýär.

Halkara uçuşlary berjaý edileninde betbagtçylyk signallary şol signallary bermek üçin bölünip berlen halkara çastotalarynda-da dublirlenilip berilýär.

68-nji madda. Betbagtçylyga uçraýan howa gämileri hakynda habar bermek

Aragatnaşyk serişdeleri bar bolan kärhanalar, edaralar we guramalar betbagtçylyga uçraýan we uçran howa gämileri hakynda maglumatlaryň haýal edilmän bermegi üçin şolary ulanmaga bermäge borçludylar.

Graždanlar howa gämileriniň özlerine mälum bolan betbagtçylyk halatlary hakynda ýerli häkimiýet organlaryna ýa-da golaýdaky edaralara, kärhanalara we

guramalara haýal etmän habar bermelidirler, olar bolsa öz nobatlarynda bu maglumaty haýal etmän Türkmenistanyň awiasion gözleg-halas ediş gullugyna bermäge borçludylar.

69-njy madda. Awariýa-halas ediş işleriniň ýerine ýetirilmegi

Betbagtçylyga uçraýan ýa-da uçran howa gämileriniň gözlegini we halas edilmegini guramagy Türkmenistanyň awiasion gözleg-halaş ediş gullugy amala aşyrýar.

Islendik döwletiň howa gämilerini gözlemek we halas etmek baradaky işler, gözleg-halas ediş güýçleriniň we serişdeleriniň ýerleşdirilmegi, şu işler geçirilýän döwürde olary üpjün etmeklik we olara hyzmat etmeklik mugt ýerine ýetirilýär. Türkmenistanyň awiasion gözleg-halas ediş gullugy halkara şertnamalary esasynda beýleki döwletleriň awariýa-halas ediş organlary bilen özara arkalaşyp hereket edýärler, gözleg-halas ediş we awariýa işlerini geçirmek üçin jogapkär bolan degişli döwlet dolandyryş organlary bilen öz işlerini sazlaşdyrýar; şeýle hem onuň Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan kesgitlenýän tertipde ministrlikleriň, döwlet komitetleriniň, wedomstwolaryň, kärhanalaryň, guramalaryň, edaralaryň we graždanlaryň güýçlerini we serişdelerini şu işlere çekmäge we peýdalanmaga hukugy bardyr.

Öz çäklerinde howa gämisi betbagtçylyga uçran ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet organlary, kärhanalar, edaralar we guramalar howa gämisini gözlemegi we halas etmegi geçirmäge islendik mümkin bolan kömegi bermäge we gözleg-halas ediş gulluklary gelýänçä adamlary halas etmek boýunça olara medisina we başga kömegi bermäge, howa gämisini we onuň bortunda ýerleşýän dokumentasiýany, enjamlary we emlägi goramaga, hadysanyň bolan ýeriniň ýagdaýyny şol durşuna saklar ýaly gaýragoýulmasyz çäreleri görmäge borçludylar.

Howa gämilerini, olaryň ýolagçylaryny we ekipažlaryny betbagtçylyk bolan ýerden alyp gitmeklik heläkçilige uçran howa gämisini ulanyjy tarapyndan amala aşyrylýar.

Betbagtçylyga uçraýan ýa-da uçran daşary ýurduň howa gämilerine, olaryň ýolagçylaryna we ekipažlaryna Türkmenistanyň howa gämilerine, olaryň ýolagçylaryna we ekipažlaryna berlen kömek bilen deň esaslarda kömek berilýär.

Betbagtçylyga uçraýan ýa-da uçran daşary ýurt howa gämilerine zerur bolan kömegi bermek üçin Türkmenistanyň çäklerine girmäge şu aşakdakylar goýberilip bilner:

- başga döwletleriň gözleg-halas ediş güýçleri we serişdeleri;
- howa gämileriniň eýeleri we ulanyjylar;

- heläkçilige uçraýan ýa-da uçran howa gämisiniň bellige alnan döwlet häkimiýetiniň wekilleri. Şeýle ygtyýar berilmeginiň tertibi Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan kesgitlenilýär.

70-nji madda. Howa gämisini, onuň ýolagçylaryny we ekipažy gözlemegiň bes edilmegi

Gözleg işlerine ähli tehniki serişdeleri peýdalanmak bilen görülen çäreler onyň netije bermedik ýagdaýynda we diri galan adamlary halas etmek üçin hiç bir hakyky umyt galmadyk ýagdaýynda, betbagtçylyga uçran howa gämisini gözlemegiň bes edilmegi hakyndaky çözgüt Adatdan daşary ýagdaýlar we graždan goragy baradaky döwlet komissiýasynyň ýolbaşçysy tarapyndan kabul edilýär.

Türkmenistanyň çäklerinde daşary ýurt howa gämisini, onuň ýolagçylaryny we ekipažlaryny gözlemegiň bes edilmegi hakyndaky karar Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan kabul edilýär.

Eger şol gäminiň ýa-da onuň bölekleriniň ýerleşýän ýeri anyklanylmadyk bolsa, onda gözlenilmegi resmi taýdan bes edilen howa gämisi dereksiz ýiten diýlip hasap edilýär.

71-nji madda. Türkmenistanyň territoriýasynyň çäklerinden daşarlarda gözleg we halas ediş işleri

Türkmenistanyň çäklerinden daşarlarda heläkçilige sezewar bolýan ýa-da bolan Türkmenistanyň howa gämileriniň ýolagçylaryny we ekipažyny gözlemek hem-de halas etmek işleri Türkmenistanyň we degişli daşary döwletiň gatnaşýan ylalaşyklary esasynda guralýar hem amala aşyrylýar.

X BAP. AWIASION HADYSALARY, WAKALARY DERŇEMEK

72-nji madda. Awiasion hadysa, waka

Howa gämisiniň kadaly işlemeginiň bozulmagy ýa-da ekipažyň we beýleki awiasion personalyň nädogry hereketi, ýa-da daşary şertleriň täsiri netijesinde adamlaryň wepat bolmagyna, howa gämisine ep-esli zyýan etmegine, onuň döwürmegine ýa-da ýitmegine getiren waka awiasion hadysa diýlip ykrar edilýär.

Eger şeýle wakalar zerarly ýokarda görkezilen netijeler bolman, ýöne başga ýagdaý gabat geleninde şeýle ahwalat bolup biljek bolsa, onda şeýle ýagdaý, waka diýlip ykrar edilýär.

73-nji madda. Awiasion hadysa, waka hakynda habar bermek

Awiasion hadysa ýa-da waka hakynda awiasiýanyň ilkinji bolup eşiden wezipeli adamlary özleriniň ygtyýaryndaky aragatnaşyk serişdelerinden peýdalanyp, bolan ýagdaý barada graždan ýa-da döwlet awiasiýasynyň işini dolandyrýan organa we howa gämisini ulanyja haýal etmän habar bermäge borçludyr.

74-nji madda. Derňewi guramak we geçirmek

Her bir awiasion hadysa ýa-da waka hökmany suratda derňelmäge degişlidir.

Awiasion hadysanyň ýa-da wakanyň derňewi awiasion hadysa ýa-da waka hakyndaky maglumatlary toplamagy we gözden geçirmegi öz içine alýar, onuň döremeginiň sebäbini (sebäplerini) anyklaýar, onuň sebäbini (sebäplerini) görkezmek bilen netijäni taýýarlamagy we geljekde olaryň önüni almak boýunça maslahatlary işläp taýýarlamagy guraýar.

Graždan awiasiýasynyň howa gämisi bilen bolan awiasion hadysanyň we wakanyň derňewi «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesiniň komissiýalary tarapyndan, öz ygtyýarynda şol howa gämileri durýan döwlet awiasiýasynyň işini dolandyrýan we oňa gözegçiligi amala aşyrýan degişli döwlet organlarynyň döwlet awiasiýasynyň komissiýalary tarapyndan geçirilýär.

Awiasion hadysalaryň we wakalaryň derňewlerini guramagyň we geçirmeginiň tertibi awiasion hadysalary derňemeginiň Kadalary arkaly bellenilýär.

Awiasion hadysalary we wakalary derňemäge gatnaşýan adamlaryň bolup geçen ýagdaýy aýdyňlaşdyrmak üçin hadysanyň bolan ýerine, şol sanda howa gämisiniň bortuna zowalsyz baryp görmäge hukugy bardyr.

Awiasion hadysalaryň ýa-da wakalaryň derňewleri geçirilende komissiýanyň başlygy jenaýat-prosessual häsiýeti bar bolan ähli hereketleri deslapky derňewi geçirýän organlar bilen utgaşdyrmalydyr.

Ýerli ýerine ýetiriji häkimiýet organlary, kärhanalar, edaralar, guramalar we graždanlar awiasion hadysalary we wakalary derňeýän komissiýalaryň işine ähli çäreler arkaly ýardam bermäge borçludyr.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

75-nji madda. Awiasion hadysanyň, wakanyň bolan ýerindäki iş

Awiasion hadysanyň ýa-da wakanyň bolan ýerinde geçirilýän derňew tebigy betbagtçylygyň netijelerini ýok etmek boýunça alnyp barylýan işlere deňeşdirilýän, aýratyn şertlerdäki işleriň hiline degişlidir.

Howa gämisi onuň sostaw bölekleri, obýektiv gözegçiligiň bort we ýerüsti serişdeleri, howa gämisinde ýerleşýän ähli predmetler, şeýle hem awiasion hadysa ýa-da waka çekilen ýerdäki predmetler, howa gämisini remont etmäge, ulanmaga we onuň uçuşyny üpjün etmäge degişli ähli dokumentler awiasion hadysany, wakany derňeýän komissiýanyň agzalary gelyänçä doly el degrilmesizlik ýagdaýynda saklanylmalydyr.

Eger heläkçilige uçran howa gämisi ýa-da onuň bölekleri demir ýol, awtomobil, suw transportynyň hereketine, ýa-da howa gämileriniň uçuşyna päsgelçilik döredýän bolsa, halas ediş işleriniň ýolbaşçysy transportyň ýa-da uçuşlaryň hereketini dikeltmek maksady bilen şol howa gämisiniň (onuň bölekleriniň) ýerleşiş tertibini we umumy ýagdaýyny önünden belläp, howa gämisini (onuň böleklerini) başga ýere göçürmek barada çäreler görmäge borçludyr.

Awiasion hadysalary we wakalary derňemäge gatnaşýanlar hökmany döwlet strahowaniýesine degişlidirler.

Awiasion hadysanyň ýa-da wakanyň bolan ýerindäki işe çekilen adamlar howa gämisini ulanyjynyň hasabyna ýörite geýimler, aýak-gaplar, aragatnaşyk we transport serişdeleri, ýaşayyş jaýy, ýimit, işin anyk şertlerini hasaba almak arkaly ýörite enjamlar we gorag serişdeleri bilen üpjün edilmelidir.

76-njy madda. Daşary döwletleriň graždan howa gämisiniň awiasion hadysalaryny derňemek

Daşary döwletleriň howa gämisiniň Türkmenistanyň territoriýasynda bolan awiasion hadysalarynyň, wakalarynyň derňewi awiasion hadysalary derňemeginiň Kadalaryna laýyklykda geçirilýär.

77-nji madda. Awiasion hadysalary derňemek bilen baglanyşykly işleri maliýeleşdirmek we çykadjylaryň öwezini dolmak

Awiasion hadysanyň, wakanyň bolan ýerinde geçirilen derňew işleri bilen baglanyşykly çykadjylaryň ählisi howa gämisini ulanyjy tarapyndan maliýeleşdirilýär.

Hadysalary, wakalary derňemek bilen baglanyşyklylykda ylmy-barlag we konstruktorçylyk edaralary we guramalar hem-de awiasion senagatynyň

kärhanalary tarapyndan barlag we synag işleriniň geçirilmegi bilen baglanyşykly çykadjylar howa gämisini ulanyjy tarapyndan maliýeleşdirilýär.

XI BAP. HOWA ARKALY DAŞAÝYŞLAR

78-nji madda. Howa arkaly içerki we halkara daşaýyşlar

Howa gämisi bilen adamlaryň, el goşlarynyň ýa-da ýükleriň tölegli ýa-da mugt daşalmagyna howa arkaly daşamak diýlip düşünilýär.

Howa arkaly içerki daşaýyşlar munuň özi ugraýan, barmaly punkty we durup geçilmegi Türkmenistanyň territoriýasynda ýerleşýän, göz önünde tutulan ähli punktlaryň üstünden geçilmegi bilen baglanyşykly daşaýyşlardyr.

Iki döwletiň territoriýasynda ýa-da şol bir döwletiň territoriýasynda ugraýan we barmaly ýerlerinde ýolagçylary mündürip-düşürmek ýa-da ýük ýükläp-düşürmek üçin uçuşyň arasynyň kesilýändigine ýa-da kesilmeýändigine bagly bolman, eger başga bir döwletiň territoriýasynda düşläp geçmek göz önünde tutulan bolsa, onda muňa howa arkaly halkara daşamaklyk diýlip düşünilýär.

Daşajy diýlip, özünde howa gämisiniň degişli görnüşi boýunça howa arkaly daşamaga ygtyýarnamasy we howa gämisini ulanyjynyň hukugy bar bolan ýuridik ýa-da fiziki tarap ykrar edilýär.

79-njy madda. Howa arkaly daşamaklygyň ýerine ýetirilişi

Howa arkaly daşamaklyk şertnama esasynda ýerine ýetirilýär. Howa arkaly daşamaklygyň her bir şertnamasy we onuň şertleri daşajy ýa-da şoňa ygtyýarly organlar ýa-da adamlar (agentler) tarapyndan daşamaga berlen dokument arkaly kepillendirilýär.

Daşamaga dahylly bolan dokumentler şulardyr, ýagny:

ýolagçy gatnadylanda - bilet;

ýolagçynyň bellige alnan goşlary daşalýan wagtynda-ýük kwitansiýasy;

ýük daşalanda - howa arkaly ýük daşamagyň dokumenti.

Daşamaga berilýän dokumentleriň görnüşleri we olary ulanmagyň şertleri Türkmenistanyň gatnaşýan halkara şertnamalarynyň düzgünlerini we maslahatlaryny göz önünde tutmak bilen «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan bellenilýär.

Poçtany daşamagyň tertibi we poçta nakladnoýynyň görnüşi «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi bilen Türkmenistanyň Aragatnaşyk ministrligi tarapyndan bilelikde kesgitlenilýär.

Daşajy we ulanyjynyň gullugy howa arkaly daşamaklyk ýerine ýetirilende ýolagçylary, el goşlaryny, ýükleri we poçtany howa arkaly daşamagyň umumy düzgünlerini, şeýle hem ýolagçylara hyzmat etmegiň hiliniň belenen normatiwlerini berjaý etmäge borçludylar.

Ýolagçylary, el goşlaryny, ýükleri we poçtany halkara daşamaklyk daşary ýurt howa gämilerinde hem amala aşyrylyp bilner.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

80-nji madda. Howa arkaly daşamaklygyň şertnamasy boýunça taraplaryň borçlary

Daşajy ýolagçyny we el goşlaryny howa arkaly daşamagyň şertnamasy boýunça ýolagçyny we onuň el goşlaryny belenen punktuna, oňa şol reýsi amala aşyran howa gämisinde biletinde görkezilen orny bermek bilen eltmäge, ýolagçy el goşlaryny tabşyral halatynda bolsa, olary hem belenen punktuna eltip bermäge, ýolagçynyň özüne ýa-da olary almaga ygtyýary bar bolan adama gowşurmaga borçludyr.

Ýolagçy howa arkaly daşamagyň şertnamasy boýunça daşajy tarifynda belenen bahasyny tölemäge, el goşlary daşanjy tarapyndan belenen normasyndan köp bolan ýagdaýynda - el goşlaryny eltmegiň bahasyny tölemäge borçlanýar.

Daşajy howa arkaly daşamagyň şertnamasy boýunça iberiji tarapyndan özüne ynanylan ýüki ýa-da poçtany belenen punktuna eltmäge we olary alýan adama ýa-da almaga ygtyýary bar bolan adama gowşurmaga borçlanýar.

Iberiji howa arkaly daşamagyň şertnamasy boýunça ýüküň ýa-da poçtanyň daşalmagy üçin tarifynda belenilişi boýunça tölemäge borçlanýar.

81 -nji madda. Çarterleýin usulda daşamaklyk

Çarterleýin (şertnamalaýyn) usulda daşamaklyk- yzygidersiz howa arkaly daşama bolup, munda bir taran (frahtowşik) beýleki tarapa (frahtowatele) ýolagçylary, el goşlaryny, ýükleri daşamak ýa-da Türkmenistanyň hereket eden kanunçylygyna ters gelmeýän başga maksatlar üçin bir ýa-da birnäçe reýsde howa gämileriniň birinden ýa-da birnäçesinden bir bölek ýeri ýa-da tutuş göwrümi (sygymy) tölegine bermäge borçlanýar.

Howa gämilerini ulanyjylar frahtowşikler bolup durýar.

Çarterleýin (şertnamalaýyn) usuldaky daşamaklyk üçin şertnamana tarifleri bellenilip bilner.

82-nji madda. Türkmenistanyň territoriýasynda daşary ýurtly daşajýylaryň işi

Daşary ýurtly daşajýylar öz işlerini Türkmenistanyň territoriýasynda Türkmenistanyň kanunçylygyna, Türkmenistanyň hem-de degişli daşary ýurduň gatnaşýan halkara şertnalaryna laýyklykda amala aşyrýarlar.

Daşary ýurtly daşajýy babatda ulanyjynyň hukugy degişli daşary döwletiň ygtyýarly organy tarapyndan berlen we Türkmenistanyň gatnaşýan halkara şertnamalarynyň we ylalaşyklarynyň talaplaryny ödenýän dokumenti bilen ykrar edilýär.

Daşary ýurtly daşajýylar Türkmenistanyň çäklerinde Türkmenistanyň hereket edýän kanunçylygyna laýyklykda wekilliklerini açyp biler.

83-nji madda. Ýolagçylara edilýän hyzmatlar we ýeňillikler

Ýolagça bellenilen normalaryň çäginde ýükleri we el goşlaryny mugt äkitmäge, çagalary (ýaşyna baglylykda) özi bilen mugt ýa-da ýeňillikli şertlerde alyp gitmäge, aeroportlarda ýörite bölünip berlen jaýlardan peýdalanmaga hukuk berilýär.

Daşajýy daşamaklyk wagtynda daşajýynyň günäsi bilen saklanylan ýa-da uçuşyň arasy kesilen ýagdaýda ýa-da ýolda howa gämisiniň mejbury saklanylan halatynda, myhmanhanalarda ýolagçylary orunlar bilen mugt üpjün etmäge, olary howa gämileriniň hereketi baradaky anyk maglumatlar bilen öz wagtynda habarly edip durmaga borçludyr.

Hyzmat etmegiň we ýeňillikleriň berliş tertibi daşamagyň düzgünleri arkaly bellenilýär.

84-nji madda. Howada daşamaklygyň tarifleri

Ýolagçylary, bagažy, ýükleri we poçtalary daşamagyň tarifleri we hyzmatlar üçin ýygymlar Türkmenistanyň Ministler kabineti tarapyndan bellenilýär we şol bir marşrutlarda ýa-da uçastoklarda ýerine ýetirýän daşajýylaryň hemmesi tarapyndan ulanylmalydyr.

Tarifleri ulanmagyň we ýygymlary almagyň, biletleri satmagyň, howa-daşajýyş dokumentlerini resmileşdirmegiň kadalary «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan bellenilýär.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

85-nji madda. Howa gämisi arkaly daşamaga orunlary zakaz etmek

Kärhanalar, edaralar, guramalar we graždanlar howa gämisindäki orunlary irgözinden zakaz edip bilerler. Boş orunlar bar wagtynda daşajy zakazy kabul etmäge we ony ýerine ýetirmäge borçludyr.

Kärhanalar, edaralar, guramalar we graždanlar düşlenip geçilýän aeroportlardan ýa-da başga islendik aeroportdan, şol sanda gaýdyşyn hem uçmak üçin orunlary bronlamak barada ýüz tutanlarynda daşajy orunlary bronlap goýmak üçin çäreleri görmäge borçludyr.

Howa gämisindäki orunlary zakaz etmegiň we bronlap goýmagyň tertibi daşamagyň düzgünleri arkaly bellenilýär.

86-njy madda. Daşamagyň aýratyn şertleri

Ýaraglary, ok-därileri, partlaýjy, zäherleýji tiz ot alýan zatlar, radioaktiw we beýleki howply maddalary hem predmetleri, kinosýomka we fotografiýa apparatlaryny, radioappaturalary we beýlekileri daşamagyň şertleri Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan bellenilýän ýörite düzgünler arkaly kesgitlenilýär.

87-nji madda. Howa arkaly daşamagyň şertnamasynyň daşajynyň inisiatiwasy boýunça bes edilmegi

Daşajy islendik ýolagçyny howa arkaly gatnatmak baradaky şertnamany ýatyryp biler, eger ol şu zerurlyklardan gelip çykýan bolsa, ýagny:

- uçuşyň howpsuzlygyny üpjün etmekden;
- howa gämisiniň ugraýan, barmaly ýa-da üstünden uçup geçmeli islendik ýurdynyň şu howa arkaly daşamada ulanylýan kanunlarynyň, düzgünleriniň we beýleki normativ aktlarynyň bozulmalarynyň önüni almakdan.

88-nji madda. Howa arkaly daşamagyň şertnamasynyň ýolagçynyň inisiatiwasy boýunça bes edilmegi

Ýolagçynyň howa arkaly gatnawdan islendik wagtda boýun gaçyrmaga we bu boýun gaçyrmagyň howa gämisi uçmanka ýa-da uçanyndan soň bolandygyna

garamazdan, tölän ähli summasyny ýa-da onuň bir bölegini daşamagyň düzgünleri arkaly bellenilen tertipde gaýtaryp almaga hukugy bardyr.

**89-njy madda. Ýüki alýan adam tarapyndan ýüküň alynmanlygy
we öz wagtyndan giç kabul edilenligi**

Eger ýüki alýan adam daşamagyň düzgüninde bellenilen möhletde gelen ýüki talap edip almasa, ýa-da ony kabul etmekden boýun gaçyrsa, daşajy bu barada ony ugradana habar berip, ýüki özüniň zat saklanýan ýerinde ony ugradanyň hasabyna we töwekgelçiligine galdyrýar. Ýüki alýan adama habar berleninden soň 30 günň dowamynda alynmadyk ýük talap edilip alynmadyk hasap edilýär we ol Türkmenistanyň Ministrler kabineti tarapyndan bellenilen tertipde ýerleşdirilýär.

Eger ýükleri ýerlemekdäki bökdençlik olaryň zaýalanmagyna getirip biljek bolsa ýa-da olaryň niýetlenilişi boýunça peýdalanmagy doly mümkinçilik bolmasa, ýük daşajy ýük iberijiniň kararyna garaşmazdan bellenilen tertipde ýükleri ýerlemäge haklydyr. Ýük daşajy bu ýükleriň ýerlenilenligi hakda ýük iberijini we kabul edijini habarly etmäge borçludyr.

90-njy madda. Daşamagy maglumat-reklama bilen üpjün etmek

Daşajy marşrutlary, raspisaniýeleri, ýolagçy, ýük we poçta tariflerini, ýerde we howa gämisiniň bortunda hyzmat edilişiniň şertlerini çap etmäge we ilatyň dykgatyna ýetirmäge borçludyr.

XII BAP. AWIASION IŞLER

91-nji madda. Awiasion işler we olary ýerine ýetirmegiň tertibi

Awiasion işler diýlip, halk hojalygynyň aýry-aýry pudaklarynyň we graždanlaryň bähbidine, şol sanda oba hojalygynda peýdalanmak, ylmy-barlaglary, sanitariýa we tebigaty goraýyş çärelerini geçirmek, ekspedisiýalara hyzmat etmek, ilata medisina kömegini bermek, awariýalaryň, tebigy betbagtçylyklaryň we heläkçilikleriň hem-de beýlekileriň ýetiren zyýanlaryny ýok etmek üçin awiasiya serişdeleri arkaly geçirilýän ýörite operasiýalara düşünilýär.

Awiasion işler zakazçy ýa-da kärhanalar, edaralar, guramalar we graždanlar bilen baglaşylan şertnamalar esasynda olary geçirmäge ygtyýarnamasy bolan howa gämisini ulanyjy tarapyndan ýerine ýetirilýär.

91-nji maddanyň üçünji bölegi Türkmenistanyň 18.04.2009 ý. № 32-IV Kanuny esasynda güýjüni ýitiren.

Ulanyjy awiasion işlere baglaşylan şertnama boýunça zakazçy üçin awiasion işleri şertnamanyň şertlerine laýyklykda bir ýa-da birnäçe howa gämisi arkaly ýerine ýetirmäge borçlanýar.

Howa gämilerini ulanyjylar we awiasion işleriň zakazçylary hemşerileri (hyzmatdaşlary) saýlamakda deň hukuga eýedirler.

Zakazçy awiasion işler üçin şertnama ýa-da bir gezeklik haýyşnama boýunça tölemäge, howa gämisini işleri ýerine ýetirmegiň şertnamasynda bellenen şertlerde peýdalanmaga borçlanýar.

Ekologik ýagdaýlary ýa-da territoriýada transport serişdeleriniň we adamlaryň aýratyn düzgünde bolýandygyny hasaba almak bilen welaýatlaryň, şäherleriň we etraplaryň häkimleriniň awiasion işleriň ýerine ýetirilmeginde çäklendirmeleri bellemäge hukugy bardyr.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky we 2009-njy ýylyň 18-nji aprelindeki Türkmenistanyň Kanunlarynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda; 2009 ý. № __, __-nji madda)

92-nji madda. Awiasion işleriň tarifi

Ulanyjy we zakazçy awiasion işlere şertnama baglaşylanda şertnama tarifiňi bellemäge hukuklydyrlar. Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarifi belläp we olary awiasion işleriň aýry-aýry görnüşleri boýunça ulanmagyň düzgünlerini işläp taýýarlap biler.

(1998- nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

93-nji madda. Howa gämilerini ulanyjy daşary ýurtly tarapyndan awiasion işleriň ýerine ýetirilmegi

Türkmenistanyň territoriýasynda awiasion işler awiasion işleriň aýry-aýry görnüşlerini ýerine ýetirmäge Türkmenistanyň «Türkmenhowaýollary» milli uprawleniýesi tarapyndan berlen ygtyýarnamasy bar bolan daşary ýurtly ulanyjy tarapyndan ýerine ýetirilip bilner.

Şu Kodeksiň degişli düzgünleri, Türkmenistanyň territoriýasynda awiasion işleri geçirmegiň kadalary daşary ýurtly ulanyjylara doly degişli edilýär.

(1998-nji ýylyň 15-nji sentýabryndaky Türkmenistanyň Kanunynyň redaksiýasynda – Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary, 1998 ý., № 3, 52 -nji madda)

94-nji madda. Türkmenistanyň howa gämilerini ulanyjy tarapyndan

daşary döwletiň territoriýasynda awiasion işleriň ýerine ýetirilmegi

Daşary döwletiň territoriýasynda awiasion işler şertnama we awiasion işleriň belli bir görnüşini berjaý etmäge daşary döwletiň degişli organy tarapyndan berlen ygtyýarnama bar mahalynda Türkmenistanyň howa gämilerini ulanyjy tarapyndan amala aşyrylyp bilner.

Türkmenistanyň howa gämilerini ulanyjylara daşary döwletiň degişli kanunçylyklary degişli edilýär.

XIII BAP. GRAŽDAN AWIASIÝASYNY PEÝDALANMAK BILEN BAGLANÝŞYKLY IŞ AMALA AŞYRYLANDA JOGAPKÄRÇILIK

95-nji madda. Howa gämisiniň ekipažynyň agzasyna ýetirilen zyýan üçin jogapkärçilik

Howa gämisiniň uçuşy wagtynda gulluk borçlaryny ýerine ýetirýärkä howa gämisiniň ekipažynyň agzalarynyň saglygyna zyýan ýetenligi ýa-da wepat bolanlygy üçin howa gämisini ulanyjy eger zelesiň jebir çekeniniň niýetiniň netijesinde ýüze çykandygyny subut edip bilmeýse, onun alýan kömek pulunyň ýa-da saglygyna zyýan ýeteninden soň bellenen puluň summasyndan ýokary we onuň alýan hakyky pensiýasyndan artyk, ýetirilen zelesiň möçberinde jogapkärçilik çekýär.

Howa gämisiniň ekipažynyň agzasy wepat bolan ýagdaýynda ýeten zyýanyň öwezini dolma aradan çykanyň eklenjinde bolan işe ýarawsyz adama ýa-da onuň aradan çykan gününe çenli şondan eklenmäge hukugy bolan adama, şeýle hem merhumyň özi aradan çykanyndan soň doglan çagasyna geçirilýär.

96-njy madda. Üçünji bir tarapyň adamyna ýetirilen zyýan üçin jogapkärçilik

Türkmenistanyň territoriýasyndaky uçuşy wagtynda howa gämisi ýa-da ondan gaçan predmet zerarly üçünji bir tarapyň adamlarynyň saglygyna zyýan ýetenligi ýa-da ölenligi, şeýle hem olaryň emläklerine zelem ýetenligi üçin, eger şol zyýan jebir çekeniniň bet niýetiniň netijesinde ýüze çykandygyny subut edip bilmeýse, howa gämisini ulanyjy jogapkärçilik çekýär.

Daşary döwletiň territoriýasynda Türkmenistanyň howa gämisi tarapyndan we Türkmenistanyň territoriýasynda daşary ýurduň howa gämisi tarapyndan üçünji bir tarapyň adamyna ýetirilen zyýan üçin howa gämisini ulanyjy Türkmenistanyň we

degişli daşary döwletiň gatnaşýan degişli halkara şertnamasy ýa-da konwensiýasy arkaly bellenen çäklerde jogapkärçilik çekýär.

97-nji madda. Howa gämisiniň ýa-da awiasion obýektiň basylyp alnanlygy, alnyp gaçylanlygy ýa-da gabalanlygy üçin jogapkärçilik

Howa gämileriniň alnyp gaçylanlygy ýa-da gabalanlygy, şeýle hem awiasion obýektiň, transport, inžener-tehniki we beýleki kommunikasiýalaryň basylyp alnmagy ýa-da gabalanlygy üçin kanunçylykda göz önünde tutulan jogapkärçilik çekilýär.

98-nji madda. Awiasýanyň işine bikanun gatyşmak aktynyň taýýarlygy hakyndaky ýalan maglumat üçin jogapkärçilik

Awiasýanyň işine bikanun gatyşmak aktynyň taýýarlygy hakyndaky ýalan maglumat nähili görnüşde ýerine ýetirilýändigine garamazdan, onuň üçin kanunçylykda göz önünde tutulan jogapkärçilik çekilýär.

99-njy madda. Howpsuzlyk gözegçiliginiň talaplarynyň ýerine ýetirilmänligi üçin jogapkärçilik

Ýolagçylaryň howpsuzlygy üçin registrasiýa hem barlag geçirmegiň, el goşlaryny, bagažy, ýükleri we poçtany tabşyrmagyň, kabul etmegiň, saklamagyň we howa gämisinde äkitmegiň hem bortda naharlamagyň döwlet kadalarynyň, normalarynyň we düzgün-tertipleriniň bozulanlygy, şeýle hem ýerine ýetirilmänligi ýa-da ýaramaz berjaý edilenligi üçin kanunçylykda göz önünde tutulan jogapkärçilik çekilýär.

100-nji madda. Ýolagçynyň saglygyna zyýan ýetenligi ýa-da wepat bolanlygy üçin daşýjynyň jogapkärçiligi

Eger zyýan howa gämisiniň bortunda ýa-da münülip ýa-da düşülýän wagtda ýeten bolsa, daşýjy ýolagçynyň saglygyna ýetirilen zyýan ýa-da onuň wepat bolanlygy üçin jogapkärçilik çekýär.

Daşýjy jebir çekeniniň özüniň gödek seresapsyzlygynyň zyýanyň döremegine ýa-da köpelmegine ýardam edendigini subut edip bilse, onda ýiten zeleliň öwezini doldurmagyň möçberi hereket edýän kanunçylyga laýyklykda azaldylyp ýa-da zyýanyň öweziniň dolunmagyndan boýun gaçyrylyp bilner.

Ýolagçynyň saglygyna ýeten zyýan ýa-da onuň ölümi önüni alyp bolmadyk güýjüň täsiri netijesinde bolan halatynda, eger ol zyýanyň döremegine we köpelmegine ýolagçynyň özüniň gödek seresapsyzlygynyň ýardam edendigini subut edip bilmese, daşajy jogapkärçilik çekýär.

101-nji madda. Bagažyň we ýüküň abat saklanmagy üçin daşajynyň jogapkärçiligi

Bagaž we ýük daşamak üçin kabul edilen pursatyndan tä olary alýan adama gowşurylýança ýa-da olar düzgüne laýyklykda başga bir adama (adamlara) berilýänçä ýitenligi, kemelendigi ýa-da şolara zeper ýetenligi üçin, eger zyýan ýetmeginiň önüni almak üçin ähli zerur çäreleri görendigini ýa-da şeýle çäräni kabul etmäge mümkinçiligiň bolmandygyny subut edip bilmese, daşajy jogapkärçilik çekýär.

Ýolagçynyň ýanyndaky zatlaryň abat saklanmagy üçin, eger şu şol zatlaryň daşajynyň günäsi bilen ýitenligi ýa-da zaýаланanlygy subut edilse, daşajy jogapkärçilik çekýär.

Bagaž ýa-da ýük daşalanda ýetirilen zyýanyň öwezi daşajy tarapyndan şeýle ýagdaýda tölenilýär, ýagny:

- bagaž ýa-da ýük ýitirilen ýa-da kem çykan halatynda - ýitirilen ýa-da kem çykýan bagažyň ýa-da ýüküň bahasynyň möçberinde, ýöne ýük daşamak kadalary tarapyndan bellenen çäklerden ýokary bolmazlyk derejesinde;

- bagaža ýa-da ýüke zeper ýeten halatynda - onuň bahasynyň kemelen summasy möçberinde, zeper ýeten bagažy ýa-da ýüki gaýtadan dikeltmäge mümkinçilik bolmadyk ýagdaýynda - olaryň bahasynyň möçberinde;

- bahasy görkezilip, daşamak üçin tabşyrylan bagaž ýa-da ýük ýitirilen halatynda - bagažyň ýa-da ýüküň görkezilen bahasynyň möçberinde, daşajynyň bagažyň ýa-da ýüküň görkezilen bahasynyň olaryň hakyky bahasyndan ýokarydygyny subut eden halatynda bolsa, olaryň hakyky bahasynyň möçberinde.

102-nji madda. Ýolagçyny, bagažy ýa-da ýüki eltmegiň möhletini geçirenligi üçin daşajynyň jogapkärçiligi

Ýolagçyny, bagažy ýa-da ýüki eltmegiň möhletiniň geçenligi üçin, eger ol gijikmegiň önüni almak üçin zerur bolan ähli çäreleri görendigini ýa-da şeýle çäreleri kabul etmäge mümkinçiligiň bolmandygyny subut etmese, daşajy jogapkärçilik çekýär. Eger bu gijikme amatsyz meteorologik şertleriň netijesinde bolup geçse, onda daşajy jogapkärçilikden boşadylýar.

Jogapkärçiligiň möçberi daşamagyň düzgünleri arkaly kesgitlenilýär.

103-nji madda. Poçtany eltmekde onuň ýitenligi, zaýаланanlygy üçin we möhletinden gijikdirilenligi üçin daşajjynyň jogapkärçiligi

Poçtany eltmekde daşajjynyň günäsi bilen onuň ýitendigi, zaýаланanlygy we möhletinden gijikdirilenligi üçin daşajjy aragatnaşyk organlarynyň önünde aragatnaşyk organlarynyň iberijileriň ýa-da alýanlaryň önündäki jogapkärçiliginiň möçberinde poçta kadalaryna we Bütindünýä poçta birleşiginiň aktlaryna laýyklykda material (emläk) jogapkärçiligini çekýär.

104-nji madda. Iberijiniň jogapkärçiligi

Iberiji howa-gatnaw dokumentine girizilen ýüke degişli öz beren maglumatynyň, habarynyň nädogrulygy, takyk däldigi ýa-da doly däldigi zerarly daşajjynyň ýa-da başga bir adamyň gören zelesi üçin jogapkärçilik çekýär.

Howa-gatnaw dokumenti, tersdigi subut edilýänçä, ýüki kabul etmegiň şertnamasyny baglaşmagyň we howa arkaly daşamagyň şertleriniň şahadatnamasy bolup durýar.

105-nji madda. Jogapkärçilige esas bolup hyzmat eden ýagdaýlaryň güwänamasy

Daşajjynyň, ýolagçynyň, iberijileriň we alýanlaryň emläk jogapkärçiligine esas bolup hyzmat etjek ýagdaýlar kommersiýa akty bilen tassyklanylýar.

Kommersiýa akty ýük, bagaž ýa-da poçta berlende şu aşakdaky ahwalatlary tassyklamak üçin düzülýär, ýagny:

- ýüküň we poçtanyň aktlary, agramy (göwrümi) ýa-da orun sany barada daşajjy dokumentinde görkezilen maglumatlar hakykata laýyk gelmedik ýagdaýlarda;

- ýük zaýаланanda;

- bagaž kem çykanda ýa-da zaýаланanda;

- poçta kem çykanda ýa-da zaýаланanda;

- dokumentsiz ýük, bagaž ýa-da poçta, şeýle hem ýüksüz, bagažsyz ýa-da poçtasyz dokument ýüze çykarylanda.

Kommersiýa aktyny düzmegiň tertibi we kommersiýa aktynyň düzülmegini talap etmeýän ahwalaty tassyklamagyň tertibi daşamagyň düzgünleri arkaly bellenilýär.

106 - nji madda. Çözüde şikáýat etmek hukugy

Islendik ýüridik we fiziki tarapyň Türkmenistanyň awiasiýa sistemasynyň islendik wezipeli ýa-da beýleki adamynyň çykaran çözüdi, hereketi ýa-da hereket etmeýänligi babatda Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulan tertipde şikáýat etmäge hukugy bardyr.

XIV BAP. ŞIKÁÝAT BILDIRMEK WE TALAP ARZASYNY MÄLIM ETMEK

107-nji madda. Şikáýat bildirmek

Şikáýat arz edijiniň seretmegine görä, ugraýan ýa-da barmaly aeroportdaky daşýja ýa-da onuň wekiline bildirilýär.

Utgaşdyrylan daşýyşa degişli şikáýat şulara bildirilýär, ýagny:

- eger daşamagyň soňky punkty aeroport bolsa, awiasion kárhana;
- eger daşamagyň soňky punkty demir ýol stansiýasy, gämi duralgasy ýa-da port bolsa, degişli transport guramasyna.

108-nji madda. Şikáýat bildirmäge we talap arzasyny mälim etmäge hukukly adamlar

Daşýja şikáýat bildirmäge we talap arzasyny mälim etmäge şularyň hukugy bardyr:

a) ýolagçynyň ýa-da onuň ygtyýarly eden adamynyň:

- howa arkaly daşamagyň şertnamasy daşýjynyň inisiatiwasy boýunça bes edilen halatynda;

- biletini, ýük kwitansiýasyny we kommersiýa aktyny görkezende ýük öz möhletinden gijikdirilen, kem çykan, zaýаланan ýa-da ýitirilen halatynda;

b) ýük ýitirilen halatynda ony alýan ýa-da iberýän adamyň:

- daşýjy tarapyndan iberijä berlen, oňa barmaly aeroportyna ýüküň gelmänligi barada bellik edilen ýük nakladnoýy özüne gowşurylan şertlerde, şeýle nakladnoýy - ýüküň bahasynyň tölenendigi hakyndaky dokumenti we daşýjynyň ýüküň iberilendigi hakyndaky sprawkasyny (ýüküň barmaly aeroportynyň şol ýüküň gelmändigini barada eden belligi bilen) özüne bermäge mümkin bolmadyk ýagdagda ýüki alýan adamyň;

- özüne ýük nakladnoýy berlen şertlerde ony iberýän adamyň;

w) ýüki alýan adamyň;

- ýük bilen gelen ýük nakladnoýy we kommersiýa akty özüne berlen şertlerde ýüküniň kem çykan ýa-da zaýаланan halatynda;

- ýük bilen ýük nakladnoýy özüne berlen şertlerde ýüküniň öz möhletinden gijikdirilip getiirilen halatynda;

g) aragatnaşyk kärhanasynyň;

- poçta öz möhletinden gijikdirilen, kem çykan, zaýаланan ýa-da ýitirilen halatynda.

Kommersiýa aktynyň ýoklugy, eger onuň düzülmegine garşy bolan daşýja ýüki alýan ýa-da iberýän tarapyndan arz edilen bolsa, şikaýat bildirmek hukugyny aradan aýyрмаýar.

109-njy madda. Içerki daşýyşlarda şikaýat bildirmegiň möhletleri

Içerki daşýyşlarda şikaýat alty aýyň dowamynda bildirilip bilner:

şikaýat bildirmegiň möhleti şeýle hasaplanylýar;

bagažyň, ýüküň ýa-da poçtanyň kem çykanlygy ýa-da zaýаланandygy üçin, şeýle hem olary eltmegiň gijikdirilenligi üçin şikaýat bildirmek boýunça olaryň berlen gününden;

- ýüküň ýitirilenligi üçin şikaýat bildirmek boýunça - eltmegiň möhleti geçen pursatyndan başlap, 10 günüň dowamynda;

- bagažyň ýa-da poçtanyň ýitirilenligi üçin şikaýat bildirmek boýunça - eltmegiň möhleti geçen pursatyndan başlap;

- galan ähli halatlarda, şikaýat bildirmek üçin esas bolup hyzmat eden wakanyň bolan gününden başlap.

Eger bildirilen şikaýatyň möhleti esasly sebäbe görä geçen bolsa, şikaýat bildirmegiň möhleti geçeninden soň hem daşýjy ony seretmek üçin kabul edýär.

110-njy madda. Halkara daşýyşlarda şikaýatlary bildirmegiň möhletleri

Bagažyň, ýükleriň alýan adam tarapyndan närazylyk bildirilmän alynmagy, eger ol başgaça subut edilmeýän bolsa, olaryň gowy ýagdaýda we daşamak bilen baglanyşykly dokumentlere laýyklykda eltilendigini aňladýar.

Bagaža ýa-da ýüke zeper ýetirilen halatynda ony almaga hukukly adam şol zelel barada haýal etmän, ýöne bagažy alan gününden soň 7 günden, ýüki alan gününden bolsa, 14 günden gijä galman daşýja ýazmaça şikaýat bildirmelidir. Şu görkezilen möhletden gijikdirilen halatynda, şol şikaýat bagažyň ýa-da ýüküň olary

alýan adamyň ygtyýaryna berlen gününden hasaplap, 21 günüň dowamyndan gijä galman bildirilmelidir.

111-nji madda. Bildirilýän şikaýatlara seretmegiň möhletleri

Daşajy üç aýyň dowamynda bildirilen şikaýata seretmäge we onuň kanagatlandyrylandygy ýa-da kabul edilmändigi barada habar bermäge borçludyr.

Utgaşdyrylan daşajy boýunça bildirilen şikaýatlara seretmegiň möhleti altı aýdan, jerime tölemek barada bildirilen şikaýata seretmegiň möhleti 45 günden ybaratdyr.

112-nji madda. Şikaýat müddeti we suda degişlilik

Daşajy talap arzasy howa gämisiniň bellenilen ýerine gelen gününden ýa-da howa gämisi gelmeli gününden ýa-da daşamagyň bes edilen gününden başlap üç ýylyň dowamynda, howa arkaly halkara daşajyşlarynda bolsa iki ýylyň dowamynda gozgalmalydyr.

Jogapkärçilik hakyndaky talap arzasy şikaýat edýäniň saýlap almagy boýunça daşajynyň bolýan ýerindäki sudda ýa-da daşajynyň agentliginiň bar ýerinde - baş kärhanasynda (ol daşamak barada şonuň kömegi arkaly şertnama baglaşýar) ýa-da daşamaklygyň barmaly ýerinde - sudda gozgalmalydyr.

Bildirilýän şikaýat bellenilen möhletde ýazmaça berilmese, daşajy başga talap bildirilip bilinmez, ýolagçynyň saglygyna zyýan ýetirilenligi hakyndaky talap muňa girmeýär.

XV BAP. AWIASION STRAHOWANIÝE

113-nji madda. Strahowaniýe

Howa gämilerini ulanyjylar Türkmenistanyň Graždan howa gämileriniň döwlet reyestrinde bellige alnan awiasion personalyny, howa gämisini strahowaniýe etmäge, daşamak üçin kabul eden ýolagçylaryna, bagažyna, ýüklerine, şeýle hem üçünji bir tarapyň adamlaryna awiasion işler ýerine ýetirilende ýeten zyýanyň öwezini dolmaga borçludylar.

Türkmenistanyň territoriýasynda ýetirilen zyýanyň öwezini dolmak boýunça çekilýän jogapkärçiligiň çäkleri Türkmenistanyň kanunçylyk aktlary arkaly bellenilýär, halkara daşajyşlary ýerine ýetirilende halkara normalary bilen çäklenilýär.

114-nji madda. Awiasion işler wagtyndaky strahowaniýe

Zakazçy awiasion işler ýerine ýetirilende tehnologik prosesleri üpjün etmek bilen baglanyşykly öz işgärlerini, adamlaryny we zaýawka boýunça bilet almazdan daşalýan ýolagçylary strahowaniýe etmäge borçludyr.